

Yeşil

Aralık 2017
Sayı: 07

ÜCRETSİZDİR

marat

SARIYER BELEDİYESİ KENT KÜLTÜRÜ VE YAŞAM DERGİSİ

Sarıyerli
Yahya Kemal Beyatlı

#boğazdaedebiyat

ŞİİR TEKNESİ

İMZA GÜNLERİ

SÖYLEŞİLER

KİTAP FUARI

SARIYER EDEBİYAT GÜNLERİ

Kireçburnu Haydar Aliyev Parkı

11-12-13 MAYIS

2018

ŞÜKRÜ GENÇ

Sarıyer Belediye Başkanı

Sevgili Dostlar,

ARTIK, edebiyat dostlarının bir “alışkanlığı” haline gelen, sanat ve edebiyat çevrelerinde herkesin birbirine önermeye ve ödünç vermeye başladığı **YEŞİL MARTI** ile 2017 yılının son sayısında yeniden karşınızdayız.

Geçen ay yine “**İstanbul Sevdalı**” bir şairimizi andık, hasret ve minnetle. “**İstanbul’u Dinliyorum Gözlerim Kapalı**” diyen Orhan Veli’yi...

Bu ay da, bu kez “**İstanbul’a Dün Bir Tepeden BAKAN**” **Yahya Kemal Beyatlı**, kapak konumuz. Çünkü o bir İstanbullu olmanın yanı sıra, bizim için daha da önemlisi bir Sarıyerli... Üsküp’ten Paris’e, oradan Sarıyer’e uzanan, Paris’in ünlü kafé’lerinden, Sarıyer sahillerine savrulan, siyasetle edebiyat arasında gidip gelen, daha doğrusu siyasetle şiiri hep örtüşen, şair kişiliği ile hem zamanın gündemine hem de edebiyatına büyük ölçüde damgasını vuran Yahya Kemal, aslında bir derginin bir sayısına değil, kalın ciltli ansiklopedi fasiküllerine bile zor sığar.

YEŞİL MARTI’nın bu sayısında “**Artık Demir Almak Vakti Gelmişse Zamandan...**” diye başlayan “**Sessiz Gemi**”nin dizelerine imza atan bir şair olmak, herkese

nasip olmayan bir şey. Bu nedenle, Aralık 2017 sayımızın “kapak dosyasını” da haklı olarak işgal etmekte.

Sinema sayfalarımızda da, **YEŞİL MARTI**’da bu ay “**Sinema’nın Çilekeşleri**”ni konu alan lezzetli bir araştırmaya yer veriyoruz. **Cahide Sonku**’dan **Suphi Kaner**’e, **Ahmet Tarık Tekçe**’den **Yıldırım Önal**’a kadar, bugünün lüks ve servet içinde yazarları ile kıyaslanamayacak çileler içinde yaşayan o zamanın büyük beyaz perde yıldızlarının yaşamlarına mercek tuttuk.

Sarıyerimiz’in, (bilen bilir) en önemli ve kıskanılan özelliklerinden biri de, birbirinden görkemli yapıları ile asırlık “**Sefarethaneler**”dir. **YEŞİL MARTI** bu ay da, onların öykülerine ayırdı bir kısım sayfasını.

Hakan Günday söyleşisi, usta yazar **Vecdi Çıraoğlu**’nun bir solukta okuyacağınız nefis bir öyküsü ve “**İstanbul Üslubu**” ile anılan **Abdülhak Şinasi Hisar**’ın portresi de bu ayki sayımızın dopdolu içeriğinden başka örnekler.

Bu vesile ile, tüm **YEŞİL MARTI** okurlarına mutlu, huzurlu ve keyifli, sanat ve edebiyat dolu bir Yeni Yıl Dilerim.

Sevgiler.

Kapak Resmi: Onur Karagöz

yesilmarti@sariyer.bel.tr

Aralık 2017
Sayı: 07

Sahibi: T.C. Sarıyer Belediyesi adına **ŞÜKRÜ GENÇ**

Genel Yayın Yönetmeni
CENGİZ KAHRAMAN
kahramance@gmail.com

Genel Koordinatör
İSMAİL ERDEM
ismailerdem67@gmail.com

Yayın Kurulu
Halil Genç
Vecdi Çıraoğlu
Filiz Coşkun
Cengiz Kahraman
Aslan Özdemir

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
ÖNDER KÖMÜR
onderkomur1983@gmail.com

Adres: Yaşar Kemal Kültür Merkezi, Derbent Mahallesi
Akgün Caddesi No: 1 Sarıyer / İstanbul www.sariyer.bel.tr

Yapım: MAVİ MEDYA

Editör
ASLAN ÖZDEMİR
aslan.ozdemir@gmail.com

Yayın Koordinatörü
VEDDİ ÇIRACIOĞLU
veddihisar@gmail.com

Kreatif Yönetmen
MUSTAFA GÖKMEN
mustafagokmene@gmail.com

Halaskargazi Cad. Badur İşhanı No:20 K:7
Şişli 34371 İSTANBUL Tel: 0212 241 21 39

Baskı
Turkuvaaz
Haberleşme
ve Yay. A.Ş.
Sabah Matbaa
Tesisleri
Sancaktepe /
İstanbul
Tel:
0216 585 90 00

Aylık süreli yayındır.

SANA DÜN BİR TEPEDEN BAKTIM AZİZ İSTANBUL! Şiir, İstanbul: Yahya Kemal

“İstanbul şairi denince akla gelen ilk üç kişiden biri Yahya Kemal’dir. Şiirleri dillerde dolanıyordu ama bir korsan baskıyı saymazsak hayatıyken hiç kitabı yayımlanmadı. Paris’te edindiği anadili bilinciyle, modern Türk şiirinin kurulmasında önemli bir işlev gördü.”

İBRAHİM BAŞTUĞ

YAHYA Kemal, İstanbul’a ilk geldiğinde (1902 Nisan’ı) 18 yaşındadır. İlkokulu doğum yeri Üsküp’te okuduktan sonra Selanik’te başladığı ortaöğrenimini Galatasaray Sultanisi’nde tamamlaması için annesinin akrabalarının yanına İstanbul’a gönderilmiştir. Gerçi bu geliş bir yönüyle “kaçış” bir yönüyle de “sürgün”dür. Annesini 13 yaşındayken kaybeden Yahya Kemal (o zamanki adıyla Ahmet Agâh) babasının çok geçmeden yeniden evlenmesini kabullenemediği, bir akrabanın yanına taşındığı için “kaçış”; bu akraba evindeki konukluğu üvey anneyi rahatsız ettiği için gelişen İstanbul çözümü bir anlamda “sürgün”dür. (Babanın kısa sürede evlenmesinde, dört yaşındaki kızı Rukiye ile ondan biraz daha büyük Reşat’ın varlığı etkili olur.)

SARIYERLİ YAHYA KEMAL

Annesinin akrabalarından Abdurrahman Paşazade İbrahim Bey’in Sarıyer’deki konağına yerleşen genç şair adayının ilk İstanbul izlenimlerinin fonunda, bu konağın selamlığında her hafta Hacı Arif Bey’in yönetiminde icra edilen alaturka müziğin bulunduğunu bir kenara not edelim. Bu konak Yahya Kemal’in yaşamında dönüm noktası olur. Siyasi fikirleri nedeniyle Paris’e kaçıp dönen, bu nedenle ordudan atılan Şekip Bey’le burada tanışan Yahya Kemal, Galatasaray’a kaydı yapılmayınca 1903 Temmuz’unda Paris’in yolunu tutar.

Böylece Yahya Kemal daha

Üsküp’teyken üzerine şiirler yazdığı İstanbul’da 16 ay kaldıktan sonra “Jön Türk” kimliğiyle, ailesinden habersiz Paris’e kaçtı. Sonradan bu kaçışın gerekçesini şöyle ifade edecekti: “1902 senesinde alafranga neslin birçok çocukları gibi bir Paris sevdasına tutulmuştum. Memleketi zindan, Avrupa’yı nurlu bir âlem gibi görüyordum. İstanbul’un hafiyelik havasından ürkmüştüm. Kendi milli muhitimizin cenderesinden kurtulmak, Tevfik Fikret’in şiirlerinde ve Halid Ziya’nın nesrinde ve bu iki müteceddidin (yenilikçinin) peşine takılmış gençlerin eserinde, Fransızcadan tercüme edilmiş romanlarda gördüğüm âleme atılmak istiyordum.”

Hem Yahya Kemal’in şiirindeki başat temalardan biri olan İstanbul imgesine yüklediği değeri, hem de onun modern şiirin kuruluşunda üstlendiği önemli işlevi anlayabilmek için Paris serüveninden söz etmek kaçınılmaz.

JÖN TÜRK KEMAL

Galata Gümrüğü’nden Memphis adlı gemiye binerken pasaportunda Selanik’e gideceği yazmaktadır fakat onun hedefi Marsilya, oradan da Paris’ti. Cebinde, Şekip Bey tarafından gemi kaptanına hitaben yazılmış, Jön Türklere katılmak üzere Paris’e gittiğini, kendisine yardımcı olunmasını rica eden bir mektup vardı. Zira Abdülhamit’in hafiyeleri Avrupa’ya giden gemilerin

çevresinde cirit atmaktaydı. Başta kaptanın desteğini göremeyen Yahya Kemal, Selanik Limanı’nda güvenlik güçlerince gemiden indirilmek istendiğinde intiharı göze almış bir kararlılıkla Jön Türk olduğunu haykırdı: “Efendi! Ben Avrupa’ya firar ediyorum, orada Sultan Abdülhamit aleyhinde yazı yazacağım, bu vapurdan inmem. İndirmek elinizde ise indiriniz!” Kararlı tutumunun kaptanı da etkilemesiyle o zaman Osmanlı şehri olan Selanik’te hem Paris hayalinin suya düşmesinin hem de gemiden inmeye zorlanması durumunda suya atlayarak canına kıymasının önü alınmış oldu.

Paris’te Jön Türklerin ileri gelenleriyle tanışması uzun sürmedi ve Jön Türklerin çıkardığı Şura-yı Ümmet gazetesine kendi ifadesiyle “Vatan ve ihtilal mevzuunda manzumeler vermeye” başladıysa da bu uzun sürmedi. Az bir parayla gelip üç beş ayda beş parasız kaldığı Paris’te varlığını sürdürebilmesi için babasının para göndermesi kaçınılmazdı! Ama babasının bir şartı vardı: “Padişah düşmanı, siyasi suçlu” gibi görülen Jön Türklere uzak durarak bir okula devam etmesi. Şu da var; 20. yüzyılın başında ortaya çıkan milliyetçilik akımıyla Jön Türklerin Abdülhamit’i tahttan indirip 1876 Anayasası’nı geri getirme arzusu anlamını yitirmeye başlamıştı!

ANARŞİZMDEN MİLLİYETÇİLİĞE

Paris’e üç saat mesafedeki Meaux kentindeki yatılı kolejde (College de Meaux) bir yıl içinde Fransızca’yı söken Yahya Kemal, Paris’e dönüp 1912’ye kadar kalacağı Quartier Latin semtinde ucuz bir otele yerleşti. “İstanbul’dan çıkarken zaten dine karşı kafamda şedit (şiddetli) bir aksülamel (tepki) vardı. Paris’te dinsizliğim arttı” diyen şair o yılları şöyle betimliyor: “1904 senesi, Paris’te kilise ve din düşmanlığının azdığı ve sosyalist cereyanın sert bir rüzgâr gibi estiği bir seneydi. Mitinglere

Yahya Kemal’in Üsküp’te doğduğu ev.

MEVSİMLER

*Kopar sonbahar tellerinden,
Derinden, derinden, derinden,
Biten yazla başlar keder musikisi.*

*Bu sahillerin seslenir her yerinden,
Derinden, derinden, derinden,
Hazin günlerin derbeder musikisi.*

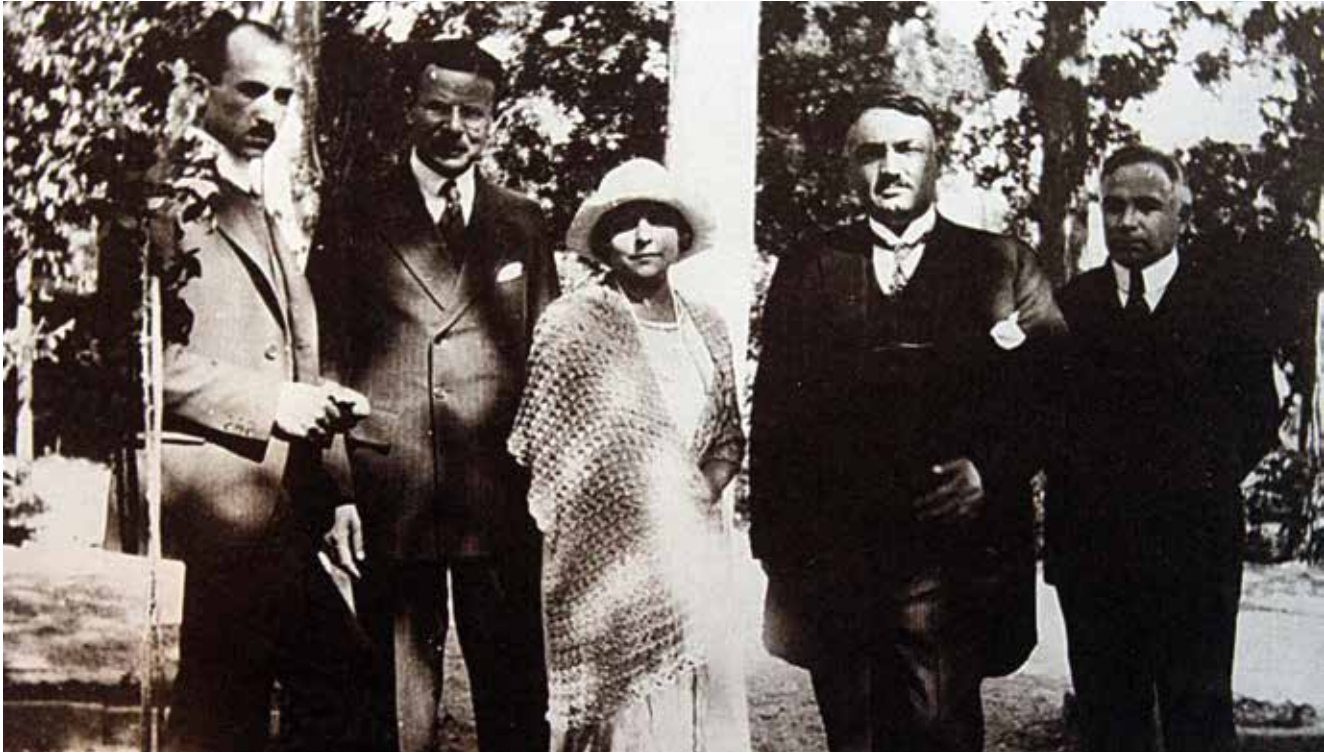
*Denizden ve dağdan gelen hüzne kandık.
Bulutlar dağılsın, bahar olsun artık,
Duyulsun bir engin seher musikisi.*

*Güneş doğmadan mavileşmiş Boğaz’dan,
Neva-kâr açılınsın bütün ses ve sazdan,
Ufuklarda sürsün zafer musikisi.*

BİR BAŞKA TEPEDEN

*Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul!
Görmedim gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer.
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul!
Sade bir semtini sevmek bile bir ömre değer.*

*Nice revnaklı şehirler görülür dünyada,
Lakin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rüyada
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan.*

Polonya'nın Türkiye Elçisi ve eşiyle Polonya'da.

ve nümayişlere karışıyordum. Sokaklarda 'International'î dinlerken kalbim geniş bir insanlık sevgisiyle doluyordu ve gözlerim yaşıyordu. Jaures, Pressence, Vaillant, Alman anarşist Sebastien Faure ve Malato'nun nutuklarını hararetle dinliyordum. Dinsizlik ve ihtilalcilik heveslerinin arta arta anarşist Jean Grave'ın Temps Nouveaux gazetesinin ateşli bir karii (okuru) ve müfrit (aşırı) bir tilmizi (çömezi) oluverdim. Bu düşünüşte ve yeni bir tarzda kekelediğim bazı mısraları Doktor Abdullah Cevdet görmüş ve pek ziyade beğenmişti. Victor Hugo'yu seviyordum; bu merhaledeki düşünceme epeyi uygun olduğu için onun şiirini anlamakla, romantizme kolay bir kapıdan girmiş oldum. İhtilalci hareketim 1905'e kadar sürdü ve sonra sönmeğe yüz tuttu. Kendimi Paris'in eğlencelerine, heva vü hevesine kaptırdım."

Yahya Kemal 1904-1908 arasında Siyasal Bilgiler Okulu'nda (Science Politique) derslerine giren Albert Sorel'in, tarihe kendi coğrafyası ve ulusunun penceresinden bakma edimini kazanmasındaki etkisini şöyle anlatır: "Milletimizin mazideki ufuklarına onun musahabelerinde (sohbetlerinde) gözlerim açıldı."

Hayatı boyunca bitiremeyeceği "Türk destanı" fikri de Yahya Kemal'de bu yıllarda doğdu. O günlerde yazdığı "Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik;/ Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!" dizeleri daha sonra "Akıncı" şiirinin giriş ve bitiş dizeleri oldu.

İstanbul'un, Yahya Kemal'in tarih konulu şiirlerinin ana dekoru olması, Paris yıllarında geliştirdiği tarih bilincinin etkisiyledir. Onun şiirlerinde İstanbul yalnızca bir mekân olmaktan çıkarak Anadolu'nun Türkleşmesinin simgesine dönüşür. O artık "Aziz İstanbul"dur. Nihat Sami Banarlı'nın tespitiyle: "Yahya Kemal İstanbul'u

bütün Türkiye'nin muhassalası (bileşkesi) olduğu, bütün Türk vatanını kendi güzelliğinde hulasa eden, emsalsiz bir millî mimari ile vücuda geldiği için sever. Bu, daha İstanbul'un alınışında başlamış; İstanbul'un Aksaray semtine Konya Aksaray'ından ahali getirilmesi gibi; bu şehrin her köşesi vatanın her semtinden gelen Türklerle süslenmiştir. İstanbul onların dili, onların zevki; onların vatani kendi

ev, aile, sokak, sanat, medeniyet anlayışlarıyla işlemeleri neticesinde, onların hayatlarıyla hal-hamur olarak böyle, Türkiye özeti belde halinde yaratılmıştır."

Tarih ve Şiir Anlayışı Değişiyor İki yıllık okula üç yıl devam ettiği halde başarılı olamayan Yahya Kemal, edebiyat okuma isteğine de babasından onay çıkmayınca kendini Paris sokaklarında ve

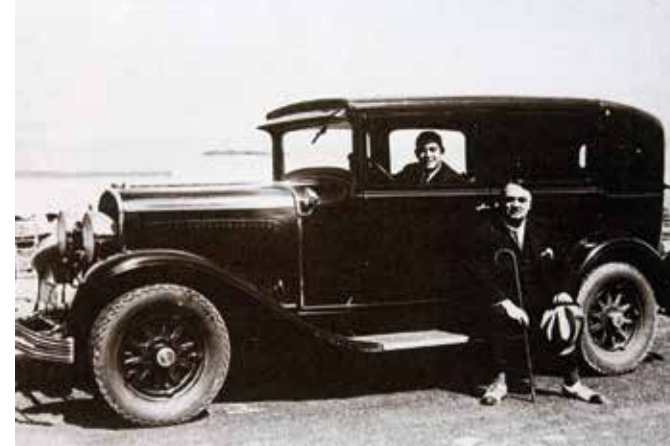
kahvelerinde sanat ve fikir hayatının akışına bıraktı: "Quartier Latin ve Montparnasse'da esen bir sanat dünyası vardı. Bütün sanat tartışmaları, genç neslin ressam ve şairleri oradaydı. Onlarla düşüp kalktım. Üniversite salonlarında, akademilerde, konferanslarda, meydanlarda anarşistler ve sosyalistler hâkim olduğu gibi Montparnasse ve Quartier Latin kahvelerinde de Baudelaire, Verlaine, Mallarme isimleri rüzgârlanırdı. Saf şiir meselesi çözümlenmiş, şiirin ne olduğu ve ne olmadığı meselesi vuzuha (açıklığa) kavuşmuştu. Gerek tarihte gerekse şiirde zihnimin teşekkülünü bu döneme borçluyum... Henüz içki masama, yastığımın başucuna Baudelaire, Verlaine misafir olmadan önce Fikret'in ve diğer Servetifünun şairlerinin yazdığı neviden günde sekiz on şiir yazardım. Şiirin cevherinin ne olduğunu anlayınca bunların hepsini yırtıp attım."

Yahya Kemal araştırmacısı Sermet Sami Uysal, "Yahya Kemal, Paris'te edindiği bilgi birikimini gittiği okullardan çok, devam ettiği 'kahve'lerden derlemiştir dense yeridir" der ve ekler: "Tarihinin en mutlu dönemini yaşayan, bu yüzden de Fransızların 'güzel dönem' (La belle époque) adını verdikleri XX. yüzyıl başıyla Birinci Dünya Savaşı arasındaki Paris semalarında hep böyle buram buram sanat ve şiir dalgalanır."

Okulu bırakmasına ve parasızlık çekmesine karşın Paris'ten ayrılmayan Yahya Kemal 1910'larda bir aile dostunun da parasal desteğiyle rahata kavuşunca öğrenci semti Quartier Latin'in ucuz kahvelerinden çok, Luxembourg Bahçeleri civarında "seçkinler" kahvesi ve lokantası olan Closerie des Lilas'ya takılmaya başladı. Uysal'ın aktardığına göre burada "Paul Verlaine, Paul Valery, Gerard

Yahya Kemal'in gençlik yılları...

de Nerval, Mallarme, Oscar Wilde, Andre Gide, Moreas, Rodin ve Lenin" başta pek çok ünlüyle dostluk kurma olanağı buldu.

Anılarını yazarken "1903'te Paris'e alafranga geldim; 1912'de memlekete alaturka döndüm" diyen Yahya Kemal'in bu cümlesindeki ironiyi iyi anlamak gerekir! Hem bütün dünyayı etkilemiş olan Fransız sanatçıların, hem de dünyanın 20. yüzyıldaki yönünü belirleyecek olan birçok entelektüelin masasından kalkarak 1912 İstanbul'una döndüğünde, "gelenin" ve "gitmekte olan"ın farkında bir aydın kimliğine sahipti.

ÜÇ İSTANBUL ŞAİRİ

İstanbul şairi denince akla gelen ilk üç kişiden biri Yahya Kemal'dir. Bu üçlünden biri öncülür; Lale Devri'nin Haliç çevresindeki mesire yaşantısını 18. yüzyıl İstanbul Türkçesiyle Divan şiirinin doruğuna taşıyan Nedim'dir. Ötekisyse ardılı; modern şiir anlayışının

yerleşmesinde büyük katkısı olan Orhan Veli.

Yahya Kemal, Paris'e giderken ve hatta Paris'teki ilk yıllarında taklit ettiği Abdülhak Hamid, Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin başta, dönemin edebiyatını temsil eden Serveti Fünunculardan, 1912'de Paris dönüşü net bir kopuş sergiledi. Aruz ve uyak gibi biçim özellikleriyle eski şiire bağlı görünmekle birlikte şiiri halkın konuşma dilinde arıyordu.

Dildeki bu millileşme/özleşme tutumunu konu seçiminde de gösteriyor; Lale Devri temalı şiirlerinde Banarlı'nın tespitiyle "Nedim devrinin Türkçesi"ni kullanıyordu. Modern bir dil anlayışının yanı sıra modern bir millet anlayışından hareketle, "kökü mazide olan âtiyim" tanımlamasında özetlediği bir millî tarih, müzikten mimariye bir millî kültür anlayışını şiirinde var etmek istiyordu. İstanbul'a 18 yaşındaki ilk gelişinde

kaldığı konakta Hacı Arif Bey'in saz heyetinden dinlediği alaturka müzikteki ahenge benzer bir ritmi şiirlerinde yeniden yaratmaya çalışıyordu. Ona göre şiirdeki sözcükler, müzikteki notalar gibi ritmi/sesi yaratmada bir araçtı: "Şiir, rythme yani nazım sanatı olduğu için güfteden önce bir bestedir. Mısralarında nağme hissedilmeyen bir manzume sadece bir güftedir ki onu nesir sahasına atarız."

Yahya Kemal şiiri eskiyle yeninin sınır boyudur. Onun şiiri, sınırın hangi yanından baktığınıza bağlı olarak anlam ve işlev değiştirir. Eskinin beğenisiyle (zevkiyle) bakanlar onda Divan şiirinin ve aruzun geleneksel tadını, özellikle şarkı formuyla yazdığı şiirlerde Nedim'in İstanbul Türkçesinin 20. yüzyıldaki yankılanışını bulur. Modern şiirin yeni coğrafyasından bakanlar içinse Yahya Kemal, şiir diliyle konuşma dili arasındaki uçurumun aşılmasının öncüsüdür.

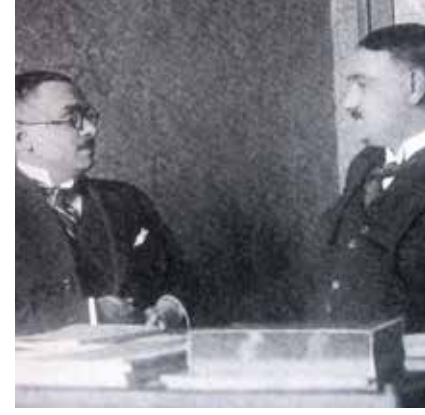
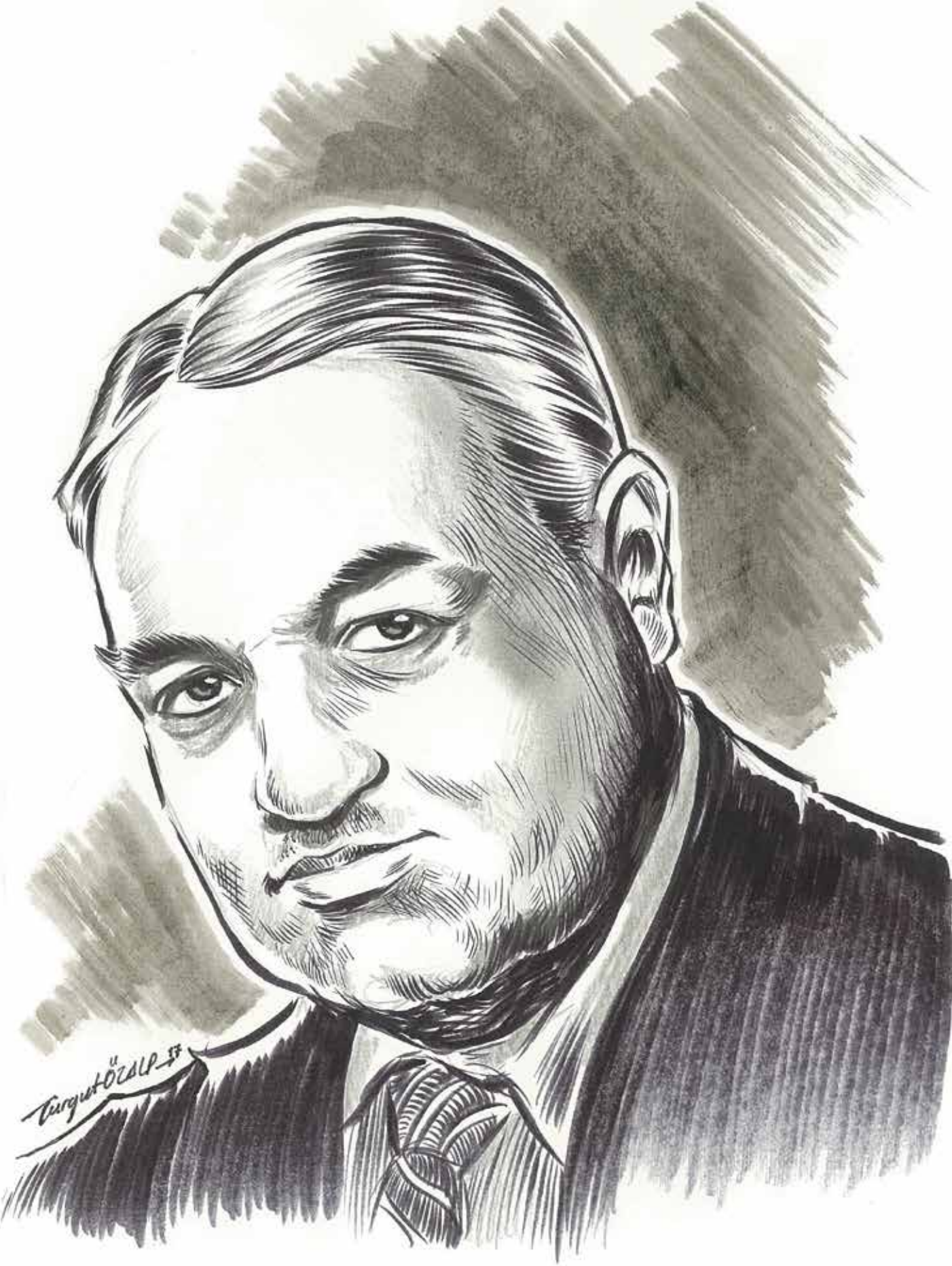
N. Sami Banarlı, klasik şiire devam etmesine vurgu yapar: “Bir ahenk şairi olarak Yahya Kemal, Türkçenin çok muhtarip bir devrinde klasik şiire devam etmekle, lisanımıza unutulmaz iyilik etmiştir.”

Orhan Veli içinse o şiir dilinin sadeleşmesinin öncüsüdür! Cumhuriyetin 27. kuruluş yıldönümü için Yeni İstanbul gazetesine Cumhuriyet dönemi şiirini değerlendirirken Yahya Kemal’i bir anlamda kendi şiirine hâkim gündelik konuşma dilinin kaynağı olarak gösterir: “Cumhuriyete daha önceki çağlardan miras kalan iki ünlü şairin, Yahya Kemal’le Ahmet Haşim’in, şiirlerini inceleyince, aralarındaki belli başlı ayrıklıklardan birinin dil olduğunu görüyoruz. ‘O dem ki refref-i hestiye samt olur kaim’ gibi bir mısra yazabilen Haşim’e karşılık Yahya Kemal ‘Geçsin hayırlısıyla şu beyhude sonbahar’ diyor. Birincininkine karşılık ikincinin ne kadar sade, ne kadar rahat, ne kadar halkın dili olduğu meydana.”

Bitmemiş Şiirler kitabında, Yahya Kemal her ne kadar reddiyeci bir tutum içinde görünse de yeni şiiri izlediğini gösteren dizeler vardır: “Ey kimsesizler, el veriniz kimsesizlere;/ Onlardır ancak, el verecek kimse sizlere” Bir başkası: “Güller kanamış dudaklarıyla/ Etimiz öpmelidir ağzını keskin çeliğin” Bir başka örnek: “Ne güzel kayık! Hanım iğnesi./ Ne güzel hanım! Bu kimin nesi?// Yaşı on beş olmalı mutlaka/ Otuzunda yok bile annesi” Bitirilmemiş şiirlerden birinde Orhan Veli’nin adı geçer: “Yıllarca saltanat nice âsar-ı san’atı/ Benzetti sofrasındaki hünkârbeğendiye/ Orhan Veli kitabe-i seng-i mezarını/ En sonda tuhfe kıldı Süleyman Efendi’ye”

İSTANBUL; AŞKIN VE ŞİİRİN KENTİ

Yahya Kemal’in ölümüne yakın, 1957 Şubat’ında yayımladığı “İstanbul Ufuktaydı” şiiri, şairin İstanbul imgesinin ulaştığı son noktayı gösterir adeta: “Bir saltanat iklimine benzer bu şehirde,/ Hülya gibi engin gecelerde,/ Yıldızlara karşı,/ Cananla beraber,/

Lozan, Celal Bayar...

Allah içecek sıhhati bahsetse.../ Bu kâfi...!”

Yahya Kemal’in şiirindeki İstanbul, bana kalırsa şiiri adeta bir müzik parçası çalışır gibi çalışan şairinin elinde billurlaşan, billurlaştıkça da şeker emdirilmiş meyve gibi doğasından uzaklaşan bir yapıyı kavuşur. O artık bir coğrafya parçası, bir sosyal yaşam alanı olarak kent değil, şairin yeniden biçimlendirdiği bir nesne, kendine has tarih anlayışının nesnesi, “Aziz İstanbul”dur. Bu bakımdan Yahya Kemal’i bir özne, bir eyleyen olarak şiirlerinde gördüğümüzü sandığımızda bile şairin tuzağına düşmüş olmamız ihtimali çok yüksektir. Belki bu nedenle onun gündelik hayattaki maceraları edebiyat tarihinin ilgisini çekti her zaman.

Yahya Kemal’in İstanbul’unun bir yönü onun “milli tarih” anlayışının simgesi olmaksızın bir yönü de aşkın ve ayrılığın mekânı olmasıdır. O kadar ki onun ölüm temasını işlediği “Sessiz Gemi” başlıklı şiirinde, “1916 yılından 1919 yılına kadar bir kadına deli gibi âşık oldum” dediği Celile Hanım’ı anlattığı bilinir. Paris’ten döndükten birkaç yıl sonra tanışıp âşık olduğu Celile Hanım, bilindiği gibi Nâzım Hikmet’in annesidir.

Büyük aşkın olduğu insan Yahya Kemal’i, “Aheste çek kürekleri mehtab uyanmasın” sakinliğinden çıkmış, Büyükada’dan Şişli’ye koca bir İstanbul fonu içinde izleriz:

Yağmurlu bir sonbahar gecesi Büyükada’dan zorlukla ikna ettiği bir sandalcıyla denize açılır. Lodos şiddetini artırınca sandalcı geri dönmek istese de müşterisini ikna edemez. Karanlık gecede, azgın lodosun kırbacıyla hırçınlaşan dalgalar arasında bir o yana bir bu yana savrulan sandal Maltepe sahiline gücbela varır ama şair sırlıklam ıslanmıştır. Maltepe’de araba bulamayınca Bostancı’ya kadar yürümek zorunda kalır. Karakola giderek hastası olduğunu söyleyip kendisine bir araba bulmaları için yardım ister. Bulunan şoföre epey para vererek Kadıköy’ü geçip Üsküdar sahiline ulaşır. Üsküdar’dan karşı kıyıya, oradan Nişantaşı’na, Celile Hanım’ın evine vardığında gece de hayli ilerlemişti.

Mırın kırın etse de uykusundan uyandırılan apartman kapıcısı, Celile Hanım evde mi diye bakmaya gönderilir. Kapıcı da Celile Hanım’ın hizmetçisini uyandırarak aldığı “hanımının evde olduğu ve o gece dışarı çıkmadığı” bilgisini getirince Yahya Kemal bir oh çeker ve apartmanın karşısındaki “arabacı meyhanesi”nde içerek sevgilisinin yanına gitmek için sabahın makul bir saatini bekler.

Çok seyrek yayımladığı halde elden ele dolaşan şiirleri Yahya Kemal’e büyük bir ün kazandırdı. Ancak yaşamının sonuna kadar kitap yayımlamadı. N. Sami Bayarlı’nın “Bir an önce kitap halinde görmek istediği halde, bitmemiş şiirlerinin tamamlanması ve bu kitapta yer alması için ömrünün sonuna kadar beklettiği bu eser” dediği, yenilikçi şiirlerin toplandığı Kendi Gök Kubbemiz şairin ölümünden üç yıl sonra, 1961’de yayımlandı.

Yahya Kemal hayattayken bilgisi dışında, 1932’de Öz Türk Matbaası tarafından birçok dizgi yanlışıyla basılan 24 Şiir ve Leyla adlı kitap ise korsan yayıncılığın dudak ısırtan bir abidesi olarak edebiyat tarihindeki yerini aldı! ■

YAHYA KEMAL

*Söyle bir gün gelirse bir sırası
Neydi kasdın Bebek şamandırısı*

ASKERİ Müze’de tarihi günlerimizi hatırlatan günâğün eşya var. Eğer bir gün olur, Askeri Müze’ye Mustafa Kemal’in son senelerde giydiği sivil elbise; Kâzım Karabekir’i soğuktan korumuş eldivenler, İsmet’in harita çizdiği pergel, Gök Bayrak Taburu’nun dolakları konulursa, bütün bu eşya arasında isterdim ki Bebek Şamandırısı da eski yeniçeri kazanları, sipahi eyerleri ve sûr-ı hümayun davullarına yakın bir mevkie yerleşsin. Çünkü Bebek Şamandırısı, geçen

Bebek Şamandırısı

sene bir yaz sabahı, nasıl bir kalp sahibi olduğunu Bebek rıhtımına toplanmış bütün bir halk karşısında ispat etti.

Abdülhak Hâmid geçen sene Arnavud Köyü’nde bir başına bir evde ikamet eder, her sabah da Arnavud Köyü’nden Bebek’e yaya gelir, Bebek’te Yaver Efendi’nin lokantasında çay içer, öğleye kadar vaktini tatlı bir musahabe ile geçirirdi. Abdülhak Hamid’e hemen her sabah o lokantada tesadüf etmek zevkine nail olurdu. Bir sabah yine karşısında idim. Konuşurken karşımızda lenger–endaz Ertuğrul Yata’na birçok muşlar yaklaştı. O muşlardan

redingotlu, asker üniformalı birçok paşalar çıktılar. Yata bindiler. Biraz sonra yat demir aldı. Kuva–yı İnzibatiye’nin kahramanlığı günlerinde olduğumuz için anladık ki yine bir semte mühim bir seyahat–ı siyasetpenahi var.

Yat hareket etmek üzere iken başları döndüren, kulakları cınlatan bir tarraka ile Bebek Koyu’nda gemi, pazar kayığı, salapurya, mavna ne var ne yok hepsini birden çekti. Rıhtım sökülüyor sandık. Her taraftan halk koşuyordu. Yat bir şeye takıldığını anladığı için durdu. Hemen içinden bahriye neferleri sıçrayıp sandallara

atladılar, yatı hareketten alıkoyan manıayı aramaya koyuldular. Nihayet anlaşıldı ki Bebek Şamandırısının zinciri yatın dümenine sarılmış, Bebek’te ne kadar gemi varsa o şamandıraya bağlı olduğu için o gürültülü koparıyla hepsi birden kalkmış. Bahriye neferleri birçok uğraştılar lakin mümkün mü? Koca zincir deniz altından dümene öyle bir sarılış sanılmış ki koparmak muhal! En sonra Kasımpaşa’dan bir tahlisiye römorkörülle dalgıçlar geldiler. Denize daldılar. Tam dört saat uğraştılar, zincir bir türlü kopmuyordu. Abdülhak Hamid bu hadiseye feylesofane bir düşünce ile dalgın dalgın bir müddet baktı ve gayr–i ihtiyarı olarak ağzından “Şimdi de kuva–yı tabiiyye!...” sözü döktü. Sonra bana döndü “Ben mabade’t–tabiiyyata pek mutekadim,

bilmem siz ne fikredesiniz? Yalnız bir iki gün evvel de Kadıköy sahiline, şimdiye kadar hiç görülmedik iri yarı bir canavar çıkmış. Beni bu tabii zannedilen hadiseler mabade’t–tabiiyyeye ait tezahürler gibi düşündürür” dedi. O gün biraz neşeli idik. Bebek Şamandırısının durup durduğu yerde çıktığı hadiseye dair bin dereden su getiriyorduk. Ben bir şiir hatırladım, okudum:

*Bin yaşa ey vezir–i derya–dil
Asaf–ı bi–muadil ü adil
Ver donanmaya takviyet şandır
Gemisin kurtaran kapudandır!*

Abdülhak Hamid kıs kıs gülüyor, dalgıçlar uğraşırken arada sırada son mısraı

gülümseyerek tekrar ediyordu:

Gemisin kurtaran kapudandır!
Nihayet dalgıçlar tam dört saat uğraştıktan sonra zinciri kopardılar, yat da İzmit’e doğru, dört saat teahhürle hareket etti.
Abdülhak Hamid’in mabade’t–tabiiyyeye dair felsefesiyle ahvali tefsir ediyordum. Bebek Şamandırısı gözümde cedünni bir hal alıyordu. Bu beyit o gün söylendi:
Söyle bir gün gelirse bir sırası
Neydi kasdın Bebek şamandırısı
(Yahya Kemal Beyatlı, Fıkralar ve Hatıralar)
SÖZLÜK: *Günâğün; türlü türlü. Musahabe; sohbet. Lenger–endaz; demir atmış. Muş; küçük gezinti vapuru (Fransızca “mouche”). Muhal; imkânsız. Tahlisiye; cankurtaran. Mabade’t–tabiiyye; Fizikötesi.*

Yahya Kemal'in Esin Perisi Kimdi?

Üsküp Venüsü'nden Ela Gözlü Pars'a uzanan bir hazin hikâye...

Melek Keçeci

SONAY YILMAZ

Yahya Kemal'in birçoğu bestelenen aşk şiirlerinin esin perisinin, kısa bir süre de olsa öğrencisi olmuş, hatta "Ritim denilen şeyi Yahya Kemal'den öğrendim. Şiirimdeki ritim yahya Kemal'in tesiriyledir" diyen Nâzım Hikmet'in annesi Celile Hanım olduğu bilinir. Ölüm temalı ünlü "Sessiz Gemi" bile "Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;/ Bilmez ki giden sevgililer dönmiyecekler" dizeleriyle, ada iskelesinden son kez uğurlanan sevgiliyi anlatır!

YAHYA Kemal araştırmalarıyla tanınan Sermet Sami Uysal 2004 yılında, bütün bu aşk şiirlerinin esin perisinin bir başkası olduğunu iddia etti. Buna göre esin perisi, Yahya Kemal'e "platonik duyguları doruklarda yaşatan afif ve asil Melek Keçeci Hanımefendi'dir. Öncelikle Melek Hanımın da tıpkı Celile Hanım gibi evli olması magazin basınınızın ilgisini çekti. Şairin, "Arkadaşlarımın öylesine güzel eşleri var ki onlara âşk olmaktan evlenmeye fırsatım olmadı" dediği rivayet edildi. Peki bu kadar göz önündeki şairin yıllarca gizli kalabilmiş esin perisi bu hanımefendi kimdi?

Öncelikle eski Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün eşi Emel Korutürk'ün teyzesi olduğunu belirtelim. Budapeşte eski büyükelçilerinden Şevket Fuat Keçeci'nin eşi. Şairle tanışıklığının da Budağöste'de elçiliği sırasında geliştiği varsayılıyor.

Yahya Kemal, şiirleri üzerinde çok uzun süre çalışan bir şairdi. Bilindiği gibi hayattayken kitap çıkarmadı. Öldükten sonra yayımlanan şiirleri içinde "tamamlanmamış" kümesindekilerin sayısı tamamlanmışlarından hayli fazla. Hangi şiirin gazete ve/veya dergilerde ne zaman yayımlandığından hareketle, hangi kadının ilham perisi olduğunu tahmin etmekse imkânsıza yakın derecede zordur.

Velhasıl Melek Hanımın esin periliği birkaç magazin sayfasında ve bir kitapta yeniden unutuluşa terk edildi. Vâlâ Nurettin'in tanıklığına göre Yahya Kemal'in şu şiiri Celile Hanım için yazdığı kesin: "Yollarda kalan gözlerimin nurunu yordum,/ Kimdir, o nasıldır diye rüzgârlara sordum./ Hülyamı tutan bir büyü var onda diyordum,/ Gördüm dışı bir parsın ela gözleri vardı."

Şairin "Ela gözlü pars" dediği Celile Hanımla ilişkisi gerek Celile Hanımın entelektüel kimliği ve bu ilişkinin devamı için evliliğini bitirmesi, gerekse Nâzım Hikmet'in annesi oluşunun etkisiyle efsanevi öyküsünden bir şey kaybetmedi.

Tabii Yahya Kemal'e atfedilen "vefasızlık"ın da Celile Hanımla ilişkisinin efsaneleşmesindeki katkısı yadsınamaz. Bu "vefasızlık"ın iki boyutu vardır. Birincisi evliliğini bitiren bir kadın ortada bırakılmış; ikinci olarak da yıllar sonra Nâzım Hikmet'in hapisyanede başlattığı açlık grevine yedi düvelden destek gelirken, okyanus aşırı ülkelerdeki şairler yüreğini koyarken Yahya Kemal sessiz kalmıştır. Üstelik Celile Hanım yardım istemek için ayağına kadar gittiği halde! Sermet Sami Uysal bu son buluşmayı şöyle anlatır: "Artık çoktan küllenmiş olan ateşi yeniden canlandırmak için değil de, oğlunun 'kurtarılması'na belki de bir katkısı olur düşüncesiyle Yahya

Kemal'le buluşmayı istemiştir!... Fakat o sıralarda akli fikri kendi atanmasıyla ilgili bitmek tükenmek bilmeyen işlemlerde olan Yahya Kemal, kendisine açılan bu konuya hiç ilgi göstermez!... Ayrıca, nefret ettiği komünizme bulaşmış olan ve 'komünist şair' olarak 'suçlanan' (!) Nazım için 'arabuluculuğu' da, kendisi için 'sakıncalı' bulur!"

Yahya Kemal'in Pakistan'la elçi atanmak için uğraştığı döneme denk gelen yardım isteğini geri çevirmesi bir yana, bitkin hali ve ilerlemiş yaşına karşın oğlunun özgürlüğü için elinde pankart Galata Köprüsü'nde karşılaştığı Celile Hanımı görmezden gelmesi de "vefasız"lıkta son noktadır.

Tanışmalarına vesile olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu, anılarını yazarken Yahya Kemal'in Celile Hanım'a duyduğu tutkulu aşkı şöyle betimler: "Ve güzelliği dillere destan olan o kadın 'Celile Hanım', Yahya Kemal'i hayatının en büyük aşk macerasına sürükleyecek; yıllarca türlü ruh krizleri, kıskançlık kuruntuları içinde kıvrandıracaktır."

Yahya Kemal şiire başlamasında da "platonik" bir aşkın etkili olduğunu söyler. İlk şiir denemelerini henüz 15 yaşında yapar ama onda hüznle karışık aşk ilgisini uyandıran bu genç kıza ilk gördüğünde daha beş yaşındadır. (Doğu şiirinin ünlü aşk teması Leyla ile Mecnun'a burada bir parantez açmamak olmaz. Kays

Celile Hanım, Samiye, Nazım Hikmet

(Mecnun) doğumundan sonra ağlaması durmayan bir bebektir. Ta ki dadısı gezdirirken dünyalar güzeli bir dilber avutmak için onu kucağına alana dek. Kays ilk kez susar. O güzel yüze dalıp susar. Nihayet dünyada avunacağı bir şey bulmuştur.)

"Üsküpte, yerli mahalleler ortasında, Türkâri eski bir konakta oturur bey hanedanlarından birinin kızı, kumral ve endamlı, cazibesi ve güzelliği matuf bir Redife Hanım vardı" diye anlattığı genç kızla Yahya Kemal aralıklarla üç kez karşılaşır. "Üsküp Venüsü" Redife Hanım'la Vardar boyundaki bir şenlikte, araba gezintisi sırasındaki (ayrı arabadadılar) ilk karşılaşmanın etkisini şairimiz "günlerce süren ateş gibi bir yanma ve üzüntü" olarak tanımlar. Bir sünnet düğünüdeki ikinci karşılaşma 12 yaşındaki Yahya Kemal'in çocuk dimağındaki yaranın kabuğunu kaldırır. Bu karşılaşmanın etkisiyle, Üsküp türkülerine özenerek yazdığı şiirin hiçbir

dizesini anımsamaz sonra. Üçüncü karşılaşmalarında 15 yaşındaki şairimiz idadının ikinci sınıfına geçmiş, şiir görgüsü de epey artmıştır. Devam ettiği Rifai tekkesindeki bu karşılaşmanın hüzünden ironiye açılan üç sonucu vardır: Şairimize aruzla bozuk düzen bir dörtlük yazdırmış; Redife Hanım "daha bir güzel"leşmekle birlikte evlenmiş; yazılan dörtlük Redife Hanımın kocası Rifai şeyhine gösterilmiş, beğenmiş gibi davranan şeyh kırmızı kalemle birkaç vezin hatasını düzeltmiştir. Kim bilir belki aklında kaldıysa bir iki sözcüğü Redife Hanıma iletmiştir!

Yaşama gözlerini yumduğu Cerrahpaşa Hastanesi'ne Park Otel'den giden Yahya Kemal'de otel odalarında yaşamak Paris'teki dokuz yıllık bohem gençlik yıllarından kalan bir alışkanlık mıydı, yoksa annesini küçük yaşta kaybedince üvey anneden kaçmak için baba ocağını terk edip bir akraba evine sığınmasıyla bir bağı var mıydı bilinmez! ■

SESSİZ GEMİ

Artık demir almak günü gelmişe zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.
Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
Biçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!
Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmiyecekler.
Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.

İSTANBUL UFUKTAYDI

Gurbetten, uzun yolculuk etmiş, dönüyordum.
İstanbul ufukta'ydı...
Doğrulduğumuz ufka giderken ...
Sevdalı yüzüşlerle, yunuslar
Yol gösteriyordu.

İstanbul ufuktan,
Simasını göstermeden önce,
Kalbimde göründü;
Özentili kalbimde bütün çizgileriyle.
Binbir kıyı, binbir tepesiyle,
Binbir gecesiyle.

Yıllarca uzaklarda yaşarken,
İstanbul'u hicranla tahayyül, beni yordu.
Yer kalmadı beynimde hayale.
İstanbul'a artık bu dönüş son dönüş olsun.
Son yıllarım artık
Geçsin o tahayyüllerimin çerçevesinde.

Bir saltanat iklimine benzer bu şehirde,
Hülya gibi engin gecelerde,
Yıldızlara karşı,
Cananla beraber,
Allah içecek sıhhati bahşetse...
Bu kafi...!

YAHYA KEMAL

MUSTAFA KEMAL PAŞA

“Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
Bir yaz günü geçtik Tuna’dan kaafilelerle...”

YUNANLILAR bu ismi ve bu adamı, Kartaca Kadim Caton'u nasıl müebbeden hatırladıysa öyle hatırlayacaklardır.

Bir milletin başına gelebilecek ne kadar felaket varsa hepsiyle haşır neşir olduğumuz bu senelerde önümüze düşüp bizi tekrar hayata çıkaran Mustafa Kemal Paşa'nın simasını ileride tahattur edecek her Türk, Abdülhak Hamid'in bu misraında içi çerçeve içinde görecek:

AKARDI PÂYİNE MAŞER-MİSAL BİR MİLLET!

Çoktan, pek çoktan beri bu millet bir oğlunun şahsında böyle temessül etmemişti. Milletlerin asırlarda bir doğurduğu büyük insanlar henüz eserlerini ikmal etmemişken bile gözleri kamaşırlar; bize de bugün bu vaki oluyor. Mamafih hem bizim hem de ecnebilerin karşısında milletin timsali kesilen bu büyük adam kendi büyüklüğünün farkında değil, konuşurken Selim-i Evvel'in, “Bu muvaffakiyetleri benim kendi eserim zannediyorlar... Ah zavallılar, bilmiyorlar ki!” dediği tarzında konuşuyor. Ankara'da çıkan Hâkimiyet-i Milliye refikimizin bir muharriri, Büyük Millet Meclisi'nin sene-i devriyesi münasebetiyle, Mustafa Kemal Paşa ile görüşmüş, İstanbul'dan Anadolu'ya geçtiğinden beri birçok tahassüslerini sormuş, kaydetmiş. Bu sözler bizi düşündürdü. Mustafa Kemal Paşa diyor ki: “Ben ewela herhangi bir suretle Anadolu'ya geçmek ve orada milletin efkâr ve hissiyatını bir defa daha yoklamak ve menabi-i memlekti

takip etmek istiyordum... Samsun'a ayak bastıktan sonra derhal milleti ve memleketi yokladım. Gördüm ki memleketin ve milletin temayülü istiklal müdafaasında tereddüt edenleri hacil mevkide bırakabilecek bir mahiyet-i âliyededir. Filhakika iki seneden beri bütün dünyanın şahid olduğu vakayı ve hadisat, düşüncelerimde isabet ve milletin azm ü imanında hakiki salabet olduğunu ispat etti. Bundan dolayı cidden müftehirim.”

Bu sözleri dikkatle okuyanlar yumurta mı tavuktan çıktı, tavuk mu yumurtadan düşünür dururlar. Bir milletin tekevvün devresinde fertler böyle kendilerini göremezler, millet kendini bir timsalde görür. Bugün Anadolu'da vaki olan da bu haldir. Mustafa Kemal Paşa diyor ki: Bu İnönü mucizesi yalnız Türk neferlerinin eseridir; neferler diyor ki: O gün İnönü'de, bizim başımızda arslan gibi zabitler vardı, onların elinde kendimizden geçtik, yürüdük; zabitler diyor ki: O gün başımızda İsmet Paşa vardı; bu muzafferiyet onundur. Feyzi Paşa hazırladı o kazandı, İsmet Paşa da diyor ki: Bu eser Mustafa Kemal Paşa'nındır! Bu söyleyişleri tevazu zannedenler ne kadar aldanırlar!

Kuzu gibi Anadolu'nun birdenbire arslan kesilişini en sivri akıllılar hâlâ bir tiirlü tahayyül edemiyorlar; o Anadolu ki Hazreti İsa gibi halimdi, bir yanağına bir sille indirene öteki yanağını gösteriyordu, o Anadolu ki nice siyasilerin rivayetine göre vergi vere vere, zulüm göre göre, askere gide gide, Osmanlı idaresinden bezmişti, kendi milliyeti Türklük'ten usanmıştı, istiklalinden vazgeçmişti, illallah diyordu, herhangi bir ecnebi idareyi seve seve kabul

etmeye candan, yürekten hazırdı, o Anadolu ki Yunanistan bile lehinde şirin sözler söylüyordu, Yunan boyunduruğuna uslu uslu boynunu bırakır zannediliyordu, işte bu istiklal galeyanı o Anadolu'dan çıktı. Yalnız Anadolu o âna kadar bir adam bekliyordu.

Yunanlılar İzmir'e çıktıkları gün çko bed-mesttiler, o gün, o feci gün İstanbul'dan Samsun'a bir adam gittiğini fark edemediler. Her şeyin bittiğini zannettikleri o gün her şey başlıyordu; o adamın neden sonra ismini öğrendiler. Şimdi de rüyalarına giriyor. Yunanlılar, bu ismi ve bu adamı, Kartaca “Kadim Caton”u nasıl müebbeden hatırladıysa öyle hatırlayacaklardır!

O güne kadar Anadolu'yu, Rumeli'yi, daha doğrusu bu coğrafya isimlerini bir tarafa bırakarak Türk milletini ne ecnebiler biliyormuş, ne Yunanlılar yoklamışlar, hatta ne de biz hissetmişiz. Mustafa Kemal Paşa'nın asıl dehası, Samsun'a çıktığı günden itibaren Türk milletinin istiklal iddiasında olduğunu sezışindedir.

Romalılar muzafferiyet kazanmış serdarlarına bir zafer alayı yaptırırlar, lakin o gün zafer gerdunesinde o muzaffer serdarın, özgünmesin diye yüzünü kırmızıya boyarlardı; biz milli timsalimizden bahsederken bu takayyüde lüzum görmüyoruz, çünkü o özgünmüyoruz ve özgünmeyecektir de; çünkü yüksekte yalnız bir adam olmanın pest gururuyla, satıhta bütün bir milletle hem-vücut olmanın bülent zevki arasındaki farkı temyiz etmiş; Hâkimiyet-i Milliye refikimize söylediği sözlerden bunu hissettik. ■

(Yahya Kemal Beyatlı, Eğin Dağlar)

AKINCI

*Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik;
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!*

*Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kaafilelerle...*

*Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan,
Şimşek gibi Türk atlılarının geçtiği yoldan.*

*Bir gün dolu dizgin boşanan atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla...*

*Cennette bugün gülleri açmış görürüz de
Hâlâ o kızıl hâtıra titrer gözümüzde!*

*Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik;
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!*

İSTİNYE

*İstinye körfezinde bu akşam garipliği
Bir mihnetin sonunda teselli kadar iyi.*

*Hulya,srinleşen köyü,her an moratıyor;
Sessiz gelen saat - başı sürdükçe artıyor.*

*Durgunlaşıp bir ayna kadar parlıyan suda,
Dünya güzel göründü resimleşmiş uykuda.*

*Binlerce lale serpili yüzlerce bahçeden
Beş yüz yılın kadehleridir şimdi yükselen.*

*Eşsiz Boğaz! Şerefli hayalin derindedir!
Senden kalan o levhada her şey yerindedir.*

Yeşilçam'ın çilekeşleri

TAKSİM'DEN İstiklal Caddesi'ne doğru yürümeye başladığımda nedense hep Cahide Sonku, Yıldırım Önal ve beyaz kefenleri içinde protestosunu haykıran Ferda Ferdağ gelir aklıma; bir de oturacak kiralık ev bile bulamayan Özcan Özgür. Cahide Sonku bataklıkta gül olmayı seçmişti seçmesine fakat bizler beter bataklıklardık. O, Beyoğlu'nun arka sokaklarında, salaş meyhanelerinde ulaşması mümkün birçok lüksü reddederek alkolde dostluk arıyordu. Kader ve cinnet arkadaşlarıyla yaşadığı dram, o günün Yeşilçam starlarından kaçını ilgilendirmişti? Daha sonra aynı dramı yaşayanlar onu hatırladıkça neler hissetmişlerdi? Kimi anılarını dinledikçe bugün bile bizlere çok önemli hayat dersleri verdiğini düşünüyorum. Cahide Sonku cinnetini en çok başkalarıyla olduğunda mı yaşıyordu?

Yaşadığımız dünyada çığlıklarınız boşlukta yankılanır, kimseye duyuramazsınız. İyi gününüzde yanınızda olanları, zor anlarınızda yanınızda bulamazsınız. Cahide Sonku için de böyle olmuştu. Yaşadığı zengin hayat-tan, oyunculukta tırmadığı zirveden, yoksulluğa ve meyhane köşelerine düştüğünde çevresinde “eski dostlarından” kimse kalmamıştı. Oysa bir zamanlar zengin bir hayat sürüyor, lüks içinde yaşıyor, evinde ünlüler, başbakanlar ağırlanıyor, kurduğu Sonku Film'in yazıhanesinin önünde oyuncular kuyruğa giriyordu.

Ya Yıldırım Önal... Radyo tiyatrolarında, arkası yarınlarda “Stella, Stella...” diyen sesi bugün bile kaç kuşağın kulaklarında. Belki de yaşadığı varoluş sancısı, yaratıcı acı nedeniyle hayatla bir türlü uzlaşmayan, belki de bu yüzden sıkça alkol komalarına giren Yıldırım Önal, bir çekim sırasında fotoğraf çekirtmek istemediği için gazetecilerden kaçır. Bu kaçışın nedenini soran gazeteciye, “Ben gazetecilere küskünüm arkadaşı... Çöp bidonuna düştüğüm gün, hemen ayaklarımın resmini çekip ‘sarhoş’ diye yazdılar. Gözümün birini kaybettim, ‘Moşe Dayan’ diye alay ettiler. Tımarhaneye tedavi için yatıttım, bu defa da ‘deli’ dediler. Hiçbiri benden bir aktör, bir Yıldırım Önal olarak söz etmedi. Söyle, korkmadan söyle arkadaş, haklı değil miyim?..” yanıtını verir.(1)

Galatasaray Lisesi mezunu olan Ahmet Tarık Tekçe, Yankesici Kız filminin galasına giderken geçirdiği trafik kazasında hayatını kaybeder. Üç yüzden fazla filmde oynayan Tekçe için “Kitapsız ilim, Ahmet Tarık Tekçe'siz film olmaz” diye tekerlemeler üretilmiştir. Yeşilçam'ın sevimli güldürü oyuncusu Suphi Kaner otuz yaşında intihar ederek ölür. Daha önceleri dört

MESUT KARA

“Yaşadığımız dünyada çığlıklarınız boşlukta yankılanır, kimseye duyuramazsınız. İyi gününüzde yanınızda olanları, zor anlarınızda yanınızda bulamazsınız. Cahide Sonku için de böyle olmuştu.”

kez intihar girişiminde bulunan Suphi Kaner de dostluğu alkolde arıyordu. Bir sinema dergisine şöyle bir ilan verir: “Sayın seyircilerim ve meslektaşlarım... 24.11.1961 tarihinden itibaren, on yıldan beri devamlı olarak içtiğim içkiyi, gerek sıhhatim ve gerekse dostlarıma karşı davranışlarımla anormalleşmesi bakımından bıraktım... Bundan böyle, her kim beni içki içerken veya içkili görürse kendilerine tarafımdan 1000 TL'si ödenecektir. Hürmetlerimle” (2) Fakat sözünde duramaz, içki içmeyi sürdürür. Bunun üzerine Prodüktörler Cemiyeti bir yazı yayınlayarak Suphi Kaner'i boykot eder. Bir süre sonra da “üç tüp Nembutal adlı hapları yutup, yaşamına son verir Suphi Kaner. Ve ünlü komedyen 30 yaşındadır bir ‘Yeşilçamzede’ olarak haya veda ettiğinde. Gerçekten Kaner'in intiharına neden, yalnızca Prodüktörler Cemiyeti'nin bu boykot kararı mıydı? Ya da tutsağı

olduğu alkol müydü?” 40 yıl var olma, ayakta kalabilme savaşı verir Ferda Ferdağ. Yeşilçam onu çok çabuk hırpalamış, oynadığı üç başrolden sonra figüranlığa indirmişti. “25 yaşından sonra anne, teyze, nine, hala” rollerini uygun görmüşlerdi. Ferda Ferdağ, kırgın ve öfkeliydi. On üç yaşında Tepebaşı Şehir Tiyatroları'na Kül Kedi'si Sindrella'nın provalarına kadrolu girmiş, on dört yaşında Yeşilçam'ı keşfetmişti. Ne umutlarla, fakat hep hayal kırıklıklarıyla, acılarla ve yalnızlıklarla geçen otuz beş-kırk yıl... Sonunda annesinin altın bileziği, oğlunun yardımları ve yan oyunculukla beş yıllık borç farkını tamamlayarak emekli olur. Emekli olduktan sonra yapımcı ve yönetmenlere kendini hatırlatmak amacıyla bir gece düzenler. “35 yıl 109 gün Türk Sinema ve Tiyatrosu'na gönül verip emekli oldum. Onurlandırmanızı rica ediyorum. 19 Haziran 1987 Cuma

günü saat 17.00-19.00 Perapalas Or-yent Ekspres barda.” yazılı bir davetiye dağıtır. Nerede ve ne zaman davet ettiğini hatırlayamadığı bir avukat ve Gazanfer Özcan ailesinin “STR adına nefis çiçekleri” gelir yalnızca. “Haram olsun İstanbul... Bütün paralarım zemin katlarına, o akmayan sularına, jeton yutan telefonlarına, yanmayan kaloriferlerine, ikide bir kesilen elektriklerine, ayakta duracak yer bulamadığım otobüslerine, kolibasilli denizlerine gitti. Bir kere daha haram olsun İstanbul...” Sinema, tiyatro, müzik... 1971 yılında sahneye de çıkar Ferda Ferdağ, iki yıl sürdürür şarkıcı-lığı. Altın Kalemler dergisinde Ergun Arpaçay şunları yazar: “Yeşilçam'da bir yorgun savaşçı var. Kameraların önünden kırgın ayrılan bu yorgun savaşçı Ferda Ferdağ'dır. Çevirdiği son filminin bir planlık sahnesini tamamlayarak setten ayrılan Ferda Ferdağ buruktur, üzgündür, kırgındır. Ferda Yeşilçam'daki mücadelesini kaybetmiştir, ama sanat gücünü, sanat aşkını

yitirmemiştir. Zira yıldızlar gökyüzünden düşse bile onların unutulmayacaklarını bilmektedir. (...) Mağluplar da alkışlanır. Ferda Yeşilçam'da yenilmiştir, ama yıkılmamıştır.” Kardeşim Benim filminin unutulmaz oyuncusu Özcan Özgür, 1991 yılının Mayıs'ında Ferda Ferdağ'a “Ah kiralık bir ev istiyorum” der. Cezmi Ersöz'e “kiralalar ne kadar?” diye sorar. “Acele kiralık eve ihtiyacım var”. Kiraları öğrenince de “ev sahiplerinde hiç insaf kalmamış” der. Oturacak kiralık ev bile bulamaz. Bulduğu kırık dökük evlerden çıkarılır. Son yıllarında hastalanır, bacakları tutmaz. Son günlerini tekerlekli sandalyede geçirir. Kardeşim Benim filminin unutulmaz oyuncusu Özcan Özgür, acılı ve kırgın yüreğiyle hep yalnızdır ve öyle de ayrılır aramızdan. ■

KAYNAKÇA

- (1) Bir Sinema Günlüğünden Aykırı Notlar, Ağah Özgüç, Drahma Yayınları, sf.16
- (2) Başlangıcından Bugüne Türk Sinemasında İllker, Yılmaz Yayınları, Ağah Özgüç, sf.75

ZÜLFÜ LİVANELİ

En güzel çocuk

Bugünlerde stüdyo, albüm, konserler derken müzik beni özlediğim serin bir deniz gibi içine alıverdi. Ve ben belki bininci kez müziğin hayatımızdaki önemli yerini düşündüm. İnsanın kendisini ifade etmesi için müzikten daha etkin bir yol var mı bilmiyorum. Şarkısı susan bir yürek yaşıyor mu yaşamıyor mu bilinmez. Bir de şiir elbette. Konserler için repertuar hazırlarken kırk yıl içinde bestelediğim şiirler dolaşıyor elimde. Ne büyük şairler bunlar, ne şiirler, ne söz kudreti, ne anlatım. Bu büyük şairlerin unutulmaz şiirlerini bestelemek şansına eriştiğim için şükrediyorum. Mesela Nazım Hikmet'in otuza yakın şiirini bestelemişim. Karlı Kayın Ormanı, Kız Çocuğu, Hoşgeldin Bebek, Memetçik Memet, Bulut mu Olsam, Vapur bunların en tanınmışları. Eşrefoğlu Rumi, Orhan Veli, Sabahattin Ali, Fazıl Hüsnu Dağlarca, Ülkü Tamer, Refik Durbaş, Yaşar Kemal, Ahmet Kutsi Tecer, Cemal Süreya, İlhami Bekir Tez ve daha sayamayacağım kadar büyük şair. Ve Federico Garcia Lorca, Louis Aragon, Bertolt Brecht, Paul Eluard. Bu isimleri arkaya düşününce, ömrümün bir nikah memuru gibi geçmiş olduğunu görüyorum. Sürekli olarak söz ve müziği evlendirmeye çalışan bir nikah memuru. Şiir nerede başlar, nerede biter belli değil. Bazen en süslü, en tumturaklı sözler şiir ünvanına erişemezken, gün olur, iki gündelik sözün arka arkaya gelişini yüreğinizi derinden ürpertir ve “İşte şiir!” dedirtir size.

Nazım'ın şu dizelerine bakın mesela:

“En güzel deniz henüz gidilmemiş olandır

En güzel çocuk henüz büyümedi

En güzel günlerimiz henüz yaşamadıklarımız

Ve benim sana söylemek istediğim en güzel söz henüz söylememiş olduğum sözdür.”

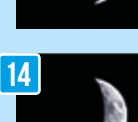
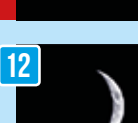
Bu şiiri 90'ların başında “Saat 4. Yoksun” albümü için bestelemiştim. Şimdi konser repertuarına alırken yeniden çarptı beni. Hayata böylesine umutla bakmak, böylesine hasretle sarılmak ne kadar büyük bir yürek gerektiriyor değil mi?

Ah Türkiye'nin sağı, ah solu! Nazım'ın ideolojiden dola-yı değil, şairliğinden dolayı büyük olduğunu anlayıp da bu büyük evladına saygı göstermeyi bilebilseydin bugün bambaşka bir ülke olacaktın. Çünkü o, politikacı değil büyük bir şairdi. Baksanıza Sovyetler Birliği yıkıldı gitti ama şair sözü dimdik ayakta.

İsterseniz onun düşüncesini devam ettirerek bitirelim yazımızı:

“En güzel şiir henüz yazılmamış olandır. En güzel şarkı henüz bestelenmedi.”

AY'IN HALLERİ

ARALIK AYI FIRTINALARI

Ülker Dönümü Fırtınası: 2-3 Aralık
Fırtına: 4-6 Aralık
Kuzey Rüzgârları: 6-7 Aralık
Zemheri Fırtınası: 6-7 Aralık
Karakış Fırtınası: 9-11 Aralık
Fırtına: 19-20 Aralık

Gün Dönümü Fırtınası: 21-22 Aralık
Fırtına: 28-29 Aralık
Fırtına: 31 Aralık-1 Ocak

AYIN DENİZ BALIĞI

BENİM ADIM HAMSI

ÜLKEMİZDE ticari olarak avlanan balıkların başında gelirim. Batı ve Doğu Karadeniz'in tütünü, çayı, fındığı ne kadar ünlüyse ben de o kadar isim yapmış, folklor ve günlük yaşama girmişimdir. "Hamsiyi koydum tavaya"

diye türkülerim söylenmiş, fındık ağaçlarının dibine gübre olmuş, sayısız yemeklerim yapılmıştır. Karadeniz insanın bir parçasıyım. Ekim ayı ortasından nisan kadar küçüğüm, büyüğüm bana çalışır, takımına girer, denize açılır, ağımlı merametler, kasalanmama yardım eder, sıra sıra dizilmiş "manav" adı verilen tüccarların kamyonlarına taşınır, satışım yapılır ve nasiplerini alırlar.

AYIN DENİZCİLİK TERİMLERİ

TORNİSTAN: Geri geri giden bir teknenin hareketi.
TORPİL SALMA: Yarış yatlarında ağırlık olarak kullanılan, en alt ucuna büyük kurşun bir torpül konulmuş uzun levha.
TRAMOLA: Bir tekneyi önce rüzgâra karşı daha sonra da rüzgârı diğer taraftan almaya başlayacak şekilde döndürmek.
TRİM ETMEK: Yelkeni, rüzgârı en iyi alacak şekilde iskotayla ayarlamak.
USKUNA: Genel olarak bu tekne ana

direği öndekinden daha uzun olan iki direkli bir teknedir ancak üç, dört ve beş direklileri de inşa edilmiştir. **USTURMAÇA:** Tekneler iskele ve ya birbirine bağlanırken, zarar görmemeleri için aralarına konulan parça. **VARDAVELA:** Teknedekilerin denize düşmelerini engellemek için yapılmış olan, belli aralıklarla dikilmiş, punteller arasına gerilmiş, baş ve kıçta ise ana puntellere bağlanan bir telden oluşur.

AYIN BALIK YEMEĞİ

Yarım fincan ılık suyun içine bir çorba kaşığı kuru maya koyup, mayanın suyu çekmesi için 5-10 dakika bekletilir. Bu arada başka bir kabin içine: 1 fincan kaynar su, 1 fincan süt (taze veya süt tozundan da olabilir.), 2 çorba kaşığı yemek yağı, 2 çorba kaşığı şeker, 1 çay kaşığı tuz konup

KISMET'İN MUTFAĞINDAN EKMEK TARİFİ

karıştırılır. Bu karışım ılık olana kadar bekletilip, içine, daha önceden hazırlanan maya karıştırılır. Buna 6 fincan un ilave edilir. İyice karıştırıldıktan sonra meydana gelen hamurun üzerine bir bez koyup, 120 dakika bekletilir. Sonra bu hamur iyice ovulup, hangi kapta pişirilecek ise, içine

yerleştirilir ve iki misli kabarana kadar, takriben bir saat, ılık bir yerde (ıcap ederse üstüne battaniye gibi kalın şeyler kapatılıp) bekletilir. Sonra fırında pişirilir. Teknede fırın olmadığı için, hamuru ortası delik pasta tenceresi içine koyup, pişirildi. Bu tip tencere de bir nevi fırın vazifesi görür.

MARGARİTA BAĞI

MARGARİTA bağı, koltuk halatlarına sürtünmeyle zayıflamış yerlere yapılarak zayıf yerleri kuvvetlendirmeye yarar.

AYIN BALIKÇI DÜĞÜMÜ

KYRENİA

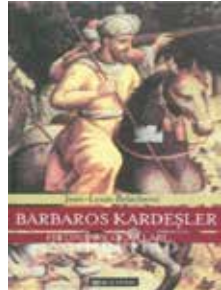
KIBRIS'IN açıklarında bulunan bu çok iyi korunmuş MÖ. 4. yüzyıla ait, yani 2300 yıllık Yunan ticaret gemisi, resimlerde ve seramiklerde de görülen klasik Yunan tekneleri hakkında önemli bilgiler sağladı. Araştırmalar, Rodos'tan dört mürettebatla çıkan geminin, MÖ. 306 yılında, bir korsan saldırısında battığını ortaya koydu. Bu saldırıdan geminin gövdesinde sekiz demir mızrak ucu kalmıştı. Böylece Kyrenia batığı, korsanların ilk fiziksel

AYIN YALNIZ GEMİSİ

kanıtlarından birini sunmuş oldu. Konservasyondan sonra gövdesi müzede sergilenen geminin deneysel arkeolojiye yapılan bir kopyası 1985'te yüzdürüldü.

AYIN DENİZ KİTAPLARI

Barboros Kardeşler,
Jean-Louis Belachemi.

Beyaz Ölümün Ülkesinde,
Valerian Albanov.

Böyledir Denizler Ülkesinde Yaşamak,
Haldun Sevel.

AYIN MACERAPERESTİ

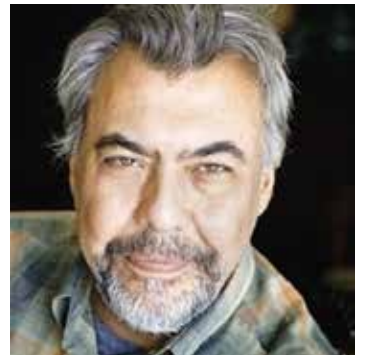
CERVANTES

Çağdaş romanın ilk örneklerinden olan ve dünyanın en çok çevrilen kitapların başında gelen Don Kişot'un yazarı Cervantes, İspanyol Marguesa kadirgasında İnebahtı Savaşı'na katıldı. 7 Ekim 1571'deki savaşta cesaretle savaşan Cervantes iki kez göğsünden yaralandı, sol eline gelen bir top güllesi nedeniyle elini kullanamaz hale geldi ve uzun süre hastanesinde yattı. 20 Eylül 1575'te İspanya'ya gitmek için Napoli'den ayrılan Cervantes bindiği Sol adlı kadirga 6 gün sonra Marsilya açıklarında Osmanlıların eline geçti. Cervantes ve kardeşi köle olarak Cezayir'e götürüldü. Böylece Cezayir kentinde 5 yıl sürecek bir tutsaklık başlıyordu. Yanındaki mektuplardan onun önemli biri olduğunu düşünen köle tüccarları onu daha sıkı gözetim altına aldılar. Kaçma girişimlerinden ötürü

prangaya vuruldu. Kardeşi 1577'de ailesinin gönderdiği fidye karşılığında serbest bırakıldı. İstanbul'a gönderilmek için gemiye bindirildiği sırada, köleleri satın almakla görevlendirilen rahipler, bir bölümünün annesinin sağladığı fidye bedelini ödeyerek onu özgürlüğüne kavuşturdular. 24 Ekim 1580'de denize açılarak İspanya'ya döndü. İspanyol romancısı, oyun yazarı ve şairi Cervantes'in ünlü romanı Don Kişot 1605'te Madrid'te yayınlandı.

AYIN DENİZ YAZARI

İHSAN OKTAY ANAR

1960 doğumlu. Felsefe bölümünü bitirdi. Öğretim üyeliği yaptı. 2011 yılında emekli oldu. Yayımlanan kitapları: Puslu Kıtalar Atlası (1995), Kitab-ül Hiye (1996), Efrasiyâb'ın Hikâyeleri (1998), Amat (2005), Suskunlar (2007), Yedinci Gün (2012), Galiz Kahraman (2014).

KILIÇ BALIĞININ ÖYKÜSÜ

Bu bir kılıç balığının öyküsü Yazılmasa da olurdu.

*Ama bizi yeni sulara götürecek akıntı durdu
Uskumrunun arkasından gidiyorduk
Sürünün içinde ben de vardım
Sırtımda bir zıpkın yararı
Mutlu olmasına mutluydum
Nedense gitmiyordum kulağımdan
Bir türlü o "ağ var!" sesleri
Deniz kızı girmiş düşünceme
Ben iflah olmam
Dalyanları birbirine katmak orkinosların harcı
Dolanınca ağa çok geçmeden küserim
Bir çocuk bile çeker sandala beni
Bu kadar ağır olmasam
Beni böyle koşturan yaşama sevinci
Kanal boyunca bir o yana bir bu yana
Siz yok musunuz, siz derya kuzuları
Kestim kılıcım karanlığını dibin
Yakamoz içinde bıraktım suları
Ah aysız gecelerde olur ne olursa
Sırtımda bir zıpkın yararı
Alın beni mor kuşaklı bir takaya götürün
İri gözlerimde keder
Kılıcımda hüznün
satın beni, satın beni
Rakı için*

Halim Şefik Güzelson (1913-1990)

AYIN ŞİİRİ

AYIN DENİZ ARAÇ-GERECİ

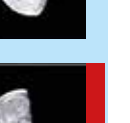
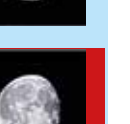
OPTİMİST

Eğitime 6 yaşında başlanması nedeniyle çocukların denize karşı olumlu bir şeyler hissetmesi, denizi sevmesi için kullanabilecekleri en ideal deniz araçlarından biridir optimist. Küçük yaşlarda minik teknesiyle dünyaya farklı bir pencereden, "yelken açan" çocuğun gelişiminde de pedagojik açıdan çok olumlu etkileri vardır. Genel olarak spora erken yaşlarda başlamanın çocuğun bedensel ve ruhsal

gelişimi üzerindeki çok olumlu etkileri yanında, bir aracı, doğanın güçlerini kullanarak "abraması" nedeniyle yelken eğitiminin çocuğa katkısı hayli farklıdır: Denizi, rüzgârı, bulutları tanımak, halatları, yekeyi kullanarak yelkenli tekneyi yönlendirmek, duygularını becerilerini geliştirmek, sabır, sorumluluk, paylaşma, güven rekabet, ekip çalışması, dayanıklılık, tolerans, problemleri çözme, özgüven gelişimi... gibi.

AY'IN HALLERİ

Bir Zamanlar Sarıyer'in Sefarethaneleri

PERA'YA yerleşen yabancı elçiler, Boğaziçi'ni kendilerine bir dinlenme ve yazlık yer olarak seçmişlerdir. Özellikle, II. Sultan Abdülhamid'in Şişli-Maslak yolunu açtırmasından sonra, sefaret arabaları adeta buraya akmaya başlamıştır. Bunun neticesinde yabancı elçilikler yazlık binalarını Boğaziçi'nde yapmaya başlamış, sefarethanelerde bulunan yabancılar Rumelihisarı'ndan Sarıyer'e kadar deniz sahili yerlerde ve bilhassa Yeniköy, Tarabya ve Büyükdere arasında yalılar, sahilhaneler ve köşkler satın almışlardır. Böylece başlayan ilgi Osmanlı devlet adamları, yerli ve azınlık zenginlerinin de Sarıyer ilçesi kıyı şerhinde kendilerine yalılar, sahilhaneler, konaklar ve köşkler inşa etmeleri veya satın almalarıyla sahil şerhinde yer alan semtler hızla büyümeye ve gelişmeye başlamıştır.

Yabancı devletlerin İstanbul'daki diplomatik temsilciliklerine "Sefarethane", "ikamet elçilikleri" de denmiştir. 18. yüzyıl sonlarına doğru Rusya, İngiltere, Felemenk ve İspanya elçiliklerin Boğaziçi'nde yerleşmeleri özellikle İstanbul'un gayrimüslim zenginlerini burada bulunmaya teşvik eden bir etmen oldu. Boğaziçi'nin son iki elçilik binasını boğazın bitimine doğru ilki İspanya'nın konutunu görürüz. 19. Yüzyıl ortasında yapılmış zarif bir bina. Daha ileride Rus elçiliği vardır. Bu, İspanya konutundan yirmi otuz yıl daha eski ve daha büyük bir bina. Kuzey tarafında güzel bir müstemilat binası da vardır.

Tarabya ve Büyükdere, Avrupalılar için bir dinlenme ve kendilerini vebadan koruyan bir şifa köşesi olduğu kadar, Karadeniz ve Boğaz'ın kontrol altında tutulabileceği stratejik yerlerdir. Sâmiha Ayverdi Boğaziçi'nde Tarih adlı kitabında sefarethanelerin stratejik önemini şöyle özetler: "Yeryüzünde eşi olmayan Boğaz, bu yabancılar için son derece câzip bir dinlenme köşesi olduğu kadar, Büyükdere ve Sarıyer'in, Karadeniz Boğaz'ını kontrol bakımından bir ehemmiyet taşıması da, yabancı sefaretlerin buralara rağbet etmelerine gerçek sebep teşkil eder. Hele Abraham Paşa Korusu'nu Rus sefârethânesi satın aldıktan sonra dağların zirvesi, Boğaz'ın ağzını gözleyen bir rasat kulesi vazifesini görür olmuştur."

Sefarethanelerde sıkıcı diplomatik ziyaretlerin yanı sıra balolar, konserler ve çeşitli eğlenceler eksik olmazdı. Büyükdere ve Tarabya adeta Pera'daki yaşam tarzının bir uzantısıydı; zaman içinde Pera halkının hafta sonlarının da bulunduğu bir mesire ve eğlence

İSMAİL BAKAR

"Sâmiha Ayverdi Boğaziçi'nde Tarih adlı kitabında sefarethanelerin stratejik önemini şöyle özetler: "Yeryüzünde eşi olmayan Boğaz, bu yabancılar için son derece câzip bir dinlenme köşesi olduğu kadar, Büyükdere ve Sarıyer'in, Karadeniz Boğaz'ını kontrol bakımından bir ehemmiyet taşıması da, yabancı sefaretlerin buralara rağbet etmelerine gerçek sebep teşkil eder."

mekânı durumuna gelmişti.

BÜYÜKDERE'DEKİ SEFARETHANELER

III. Osman ve III. Mustafa döneminde Fransız elçisi olan Comte de Vergennes'in 1757'de Osmanlı yönetiminden yabancı ülkelere Boğaziçi'nde gayri menkul edinme ve oturma iznini alması sonucunda birçok devlet Büyükdere'de yazlık elçilik yalı ve konaklar edinmişti.

1830-35 yıllarında Büyükdere'de Rus ve Felemenk sefaretlerinin yazlık binaları inşa edilmişti. Prusya devletinin genelkurmay başkanı olan Helmuth von Moltke 3 Kasım 1835 tarihli mektubunda Tarabya ve Büyükdere'de bulunan elçilikleri sıralar: "İngiltere ve Fransa sefirlerinin oturduğu Tarabya'nın yeri çok güzeldir. Tarabya, Boğaziçi'nin buradan sonra kayalık ve

işlenmemiş olan dağ sırtları arasından Karadeniz'e bakar. Solda geniş bir koyda Büyükdere'nin evleriyle Avusturya, Rusya, Prusya ve başka sefarethanelerin konakları sıralanır."

ELÇİLİKLERİN EN MUHTEŞEMİ RUS SARAYI'DIR

Büyükdere köyü aşağı ve yukarı Büyükdere olmak üzere iki kısımdan meydana gelmektedir. Aşağı Büyükdere'de Rum, Ermeni ve birkaç Türk zengininin evleri, yukarı kısımda ise Avrupalı elçilerin evleri muhteşem bahçeleriyle yer almaktadır. Bunların içinde bilhassa Rus Sefareti muntazam binası ve güzel bahçeleriyle dikkati çekerek.

Rus Sefaretinin ne zaman inşa edildiği tam olarak bilinmemekle birlikte, Fransız Elçiliği'ne ait olan bu geniş arazinin, 18. yüzyılın sonlarına doğru Rus Elçiliği'ne intikal ettiği bilinmekte-

dir. Seyahatnameler ve gerek 1802, gerekse 1814-15 tarihli Bostancıbaşı Defteri'nde bu alanın Rus Elçiliği'ne ait olduğu belirtilir. Melling Albümü'nde de Büyükdere sahili çizimleri arasında 18. yüzyıl sonlarında, Pera ve Boğaziçi'ndeki elçilik yapıları arasında Batılı üsluplara en yakın olanlardan biridir. Son derece yalın çizgi ve formlarıyla yapı, Neo-Klasik üslup özellikleri göstermektedir.

Robert Kolej öğretmenlerinden ünlü seyyah Edwin A. Grosvenor 1895 tarihli günlüğünde iki katlı kâğır bir bina olan Rus elçilik binasını anlatır: "Rus Sefarethane binası yazlık elçilik binalarının en kuzeyde olanıdır. Basit, simetrik ve zarif bir yapı olmasına karşılık arkadaki karanlık tepe ve orman binanın tesirli görünümünü ve muhteşem boyutlarını ortaya koyar."

ret binası yazlık elçilik binalarının en kuzeyde olanıdır. Basit, simetrik ve zarif bir yapı olmasına karşılık arkadaki karanlık tepe ve orman binanın tesirli görünümünü ve muhteşem boyutlarını ortaya koyar."

İSPANYA SEFARETİ SAYFIYESİ

1783 kolera salgınında kentten uzağa kaçmak isteyen İspanyol elçisi Juan de Bouigny Büyükdere'de Fransisken keşişlerine ait bir yapıyı kiralararak yerleşir. (Çok sonraları 1818'de yapı, yanındaki küçük kiliseyle birlikte İspanya krallığına satın alınabilecektir.) Melling'in Büyükdere ve çevresini gösteren çizimlerinden Batı bölümünün sağ kısmında görüntülenen İspanya sarayı: üç katlı, iki kanatlı büyücek bir yalıdır. Az pencereli zemin katı üstünde furus ve dikmelerle desteklenen irili ufaklı cumbalardan oluşan cephe düzeniyle ilginç bir yapıdır. Bu yalı Elçiliğin sık ağaçlarla kaplı büyük arazisi tepeye doğru uzanmaktadır.

Bu yalı 1840'larda yanmış daha sonra yeni yazlık elçilik kâğır ve ahşap bir yapı olarak daha geriye, yolun arkasına çekilerek gene üç katlı olarak yapılmıştır. Ancak bu kez Batılılık yönü ağır basan 19. yüzyıl ortası zengin bir Levanten konağı benzeri bir yapı ortaya çıkmıştır.

BÜYÜKDERE BARONU

Danimarka elçiliği maslahatgüzarı zengin tüccar Baron de Hübsch, Büyükdere'de geniş terasları ve bahçeleri olan ihtişamlı meşhur bir konak yaptırmıştı: Onun bu ihtişamı karşısında, Avusturya temsilcisi Baron Herbert Rathkeal 1782 yılında, Hübsch için imparator II. Joseph'den "Baron" unvanı aldı. Baron de Hübsch'ün 1814 yılında ölümünden sonra 1864'e dek Danimarka elçiliğini oğlu Casimir yapmıştır. Casimir Hübsch de, bu unvanı nedeniyle yarı şaka, yarı ciddi "Baron von Grosstal", yani "Büyükdere Baronu" adıyla anılmaktaydı.

Abraham Paşa'nın Yalısı'nın (Kocataş Yalısı) yanında Sardunya Sefiri olan Truqui'nin yalısı vardı. 1830'da Lamar-tine İstanbul'a geldiğinde bu yalıda kalmıştır Bu yalı bir ara Avusturya sefarethaneisi olarak da kullanılmıştır. Osmanlı ordusunda askeri öğretmen ve tahkimat uzmanı olarak çalışmak üzere İstanbul'a gelen ve 1835-1839 yılları arasında Türkiye'de bulunmuş olan Helmuth von Moltke, İstanbul ve Boğaziçi'nin birçok haritasını çizmiştir. Boğaziçi'ne ait bir haritasında o zamanki elçilik binalarının da yerlerini belirtmiştir. Bunların içinde bugün izi bile kalmamış ve daha haklarında hiçbir yazılı kaynak olmayan Büyükdere'deki Portekiz ve Hollanda'ya ait yazlık elçilik köşkleri de yer alır.

TARABYA'DAKİ SEFARETHANELER

Vaktiyle Tarabya'da İsveç ve Napoli elçilerinin yalılarından başka, İngiltere, Almanya, Romanya, Danimarka sefaretlerinin birer sayfiyeleri vardı. Onun için de yazın köyde hayat çok renkli ve hareketli geçer, sefaretler arası verilen kabul resimleri ve ziyafetlerden dolayı yabancı akınları eksik olmazdı.

FRANSIZ SEFARETHANESİ SAYFIYESİ

Hakkında en çok kaynak olan yazlık sefaret binası Tarabya'daki Fransızlara ait olanıdır. Arkasındaki bahçe, Boğaziçi'nin en büyük ve güzel bahçelerinden biridir. 18.yy. yapısı olan binanın, bol çıkmaları ile şirin bir görünüşü vardır. Fenerli Rum Beyleri'nden Aleksandros İpsilanti'ye ait olan bu yaliya, İpsilanti'nin Osmanlı devleti aleyhine Rusya ile işbirliği içinde olduğu söylentilerinin yayılmasından sonra; Padişah III. Selim 1807 yılında İpsilanti ailesinin mal varlığına el koydurmuştur. Böylece devlet hazinesine geçen yalı, bir süre sonra yine Padişah tarafından Napol-yon Fransa'sının İstanbul sefiri General Sebastiani'ye hediye edilmiştir.

Bir cephesi denize, üç cephesi bahçeye açılan bu yapı Klasik Türk Evi özellikleri taşımaktadır. Kâğır ve ahşap karışımı bir yapıdır. Fransız elçilerinin bu kurguyu uzun yıllar pek fazla de-ğiş-

tirmedikleri, ancak Batı mobilyalarıyla desteklenen karma bir düzenlemeye gittikleri bilinir. Yalının arkasındaki geniş arazi dört ayrı kademe halinde düzenlenmiştir. 1913 yılındaki yangın sırasında bir bölümü yanan yalıdan geriye kalan parça günümüze kadar gelmiştir.

TARABYA'DAKİ EN GÖRKEMLİ BİNA

Fransızlar Boğaz'da yalı sahibi olunca, İngilizlerin uzun süre geri kalması düşünülemezdi. Rum Maruzi ailesinden satın aldıkları yalıyla Fransızların kapı komşusu oldular. Ama bu bina onlara küçük geldi ve bunu yıkp, şimdi ancak birkaç fotoğrafından tanıdığımız biraz yerli, biraz Victoria tipi, kuleli kocaman binayı yaptılar.

Tarabya'daki sefaret binaları içinde, İngiliz Sefaretinin yazlığı, kelimelerle anlatılması mümkün olmayan bir mimari tarzının örneği. Dev bir kayalık ile ormanlarla kaplı bir tepenin eteklerinde yer alırdı. Bulunduğu nokta, Boğaz'ın rüzgâra en fazla açık olduğu yerlerden biridir. Fenerli Rum Beyleri'nden Muruzi ailesinin yıllar önce yanmış yalısının bulunduğu geniş arazide, Padişah II. Mahmut tarafından İngiliz sefiri Sir Robert Gordon'a hediye edilmiştir. Eski kartpostallarda görüldüğü kadarı ile doğu batı karışımı ilginç mimariye sahip bu görkemli bina, kule-

leri ile adeta ahşap bir masal şatosuna benzemektedir.

1842 yılında Sir Stratford Canning tekrar İngiltere elçisi olarak İstanbul'a gönderildiğinden kısa bir süre sonra Galatasaray'daki İngiliz Büyükelçiliği yanmıştı. Bu yapının onarımı sırasında elçi Büyükdere'de bulunan bir evi kiralayıp, yaz aylarını Büyükdere, Kandilli, ya da Tarabya'daki yalıda geçirirdi. Canning, anılarında yalayı şöyle tarif etmektedir. "Ön tarafında dar bir rihtimi olup, arkasında üç katlı, kare planlı, dört tarafı da siyah boyanmış ahşap bir ev. Yapının ikinci ve üçüncü katları, giriş katından büyük olup dışarı taşıyor. Çatı kiremitlerle kaplı, odalar sevimli ve ferah. Arkadaki bahçe o kadar aniden yükseliyor ki üst katta bulunan bir kapı bahçe ile adeta doğal bir köprü oluşturuyor ve buran terasa geçmeyi olanaklı kılıyor. Bütün bu teraslar setler üzerinde kurulmuş."

İngiliz Sefarethanesi yazlığı, bazı kaynaklarda 1911, bazılarında ise 1913 yılında bir davet sırasında çıkan yangınla kül olmuş, yerine başka bir bina yapılmamıştır.

ALMAN SEFARETHANESİ SAYFIYESİ

Sultan II. Abdülhamid tarafından Alman Kraliyet Elçiliğine yazlık köşk olarak bahşedilmiş. Tarabya Kasrı Tarabya'daki sefaret yazlıkları içinde günümüze kadar en iyi korunarak gelebilen yapılar topluluğudur. Kalender-Tarabya yolu üzerinde, geniş bir park içinde yer alan, birkaç binadan oluşan bir komplekstir. Eski Tarabya Kasrı'nın bulunduğu bu arazide, Padişah II. Abdülhamit tarafından, herhalde Almanya'nın Fransa ve İngiltere'nin gerisinde kalma-

ması için Almanya'ya hediye edilmiştir. Burada yer alan binalarda mimari açıdan oryantalist, moreks, eklektisist, neoklasik ve neogotik yapı ve süsleme türleri kullanılmıştır.

Haluk Y. Şehsuvaroğlu binaya dair ilginç detaylar verir: "Şimdi yeri Alman sefareti binaları tarafından işgal edilmiş bulunan eski Tarabya Kasrı'nda II. Mahmud 1828 senesinde karargâhını kurmuştu. Bazı geceler Tarabya Kasrı'nın bahçesinde saray bandosu Rossini'nin parçalarını çalar, Padişah kasrın penceresi açık geniş bir salonunda bu musikiyi alaka ile dinlerdi."

Kasır, sonraları Şehzade Abdülhamid Efendi'ye intikal etmişti. II. Abdülhamid, Tarabya Kasrı ile bahçeleri hakkında şöyle demektedir: "Tarabya'daki sahilde şimdiki Almanya Sefareti yerinde benim bir köşküm vardı. Şehzadeliğimde yazlık orada oturdum. Ahşaptı, birçok pavyonlar da yaptırmıştım. Köşkün bahçesini pek güzel tanzim ettirmiştim. O zaman bir benim bahçe, bir de karşısında Çubuklu'da Fuad Paşanın bahçesi meşhurdu..."

Zaman içinde bazı ek binaların da inşa edildiği elçilik arazisi içinde, bahçede eski hamam binasının yerine inşa edilmiş bir de şapel bulunmaktadır. Bahçede bazı başka yapılar da vardır. Bunlar arasında üzerinde kazıma tekniğinde Aziz Georg'un tasviri bulunan bir çeşme ile mezarlık ve Moltke Anıtı anılmalıdır.

RAİMONDO D'ARONCO'NUN ESERİ

Tarabya'da bulunan diğer bir yazlık elçilik binası ise Tarabya-Kireçburnu yolunun hemen başında ve bugünkü Tarabya Oteli'nin yanındadır. Tarabya'da

inşa edilen en son ve en yeni sefaret yazlığıdır. Padişah II. Abdülhamit burayı Karadağ Kralı'nın kızının İtalya Kralı III. Vittoria Emmanuele ile evlenmesi münasebeti ile düşün hediyesi olarak vermiştir. İstanbul'da birçok yapıda imzası bulunan tanınmış İtalyan mimarı Raimondo d'Aronco tarafından 1906 yılında tamamlanan binanın bir cephesi denize, diğer üç cephesi bahçeye açık, zemin ile beraber iki buçuk katlı, kâgir ve ahşap karışımı bir binadır.

Art-Nouveau sanatının öncülerinden olan Raimondo D'Aronco İtalyan Sefareti binasında klasik sanat ve Barok üslubun etkisi altında kalmıştır. Geniş saçaklı çatıları ve çatı karındaki geniş kemerli balkon, yapının tek Art-Nouveau özellik gösteren bölümleridir.

İstanbul'un En Güzel Konsolosluklarından Biri

19. yüzyılın son çeyreğinden 20. yüzyılın ortalarına kadar Yeniköy İstanbul'daki birçok yabancı ülke temsilcilikleri tarafından tıpkı Tarabya ve Büyükdere gibi ilgi gören bir yazlık semt olmuştur. A.B.D., Yunanistan, Polonya, İran ve Avusturya sefaretlerinin yazlıkları bunların başlıcalarıdır.

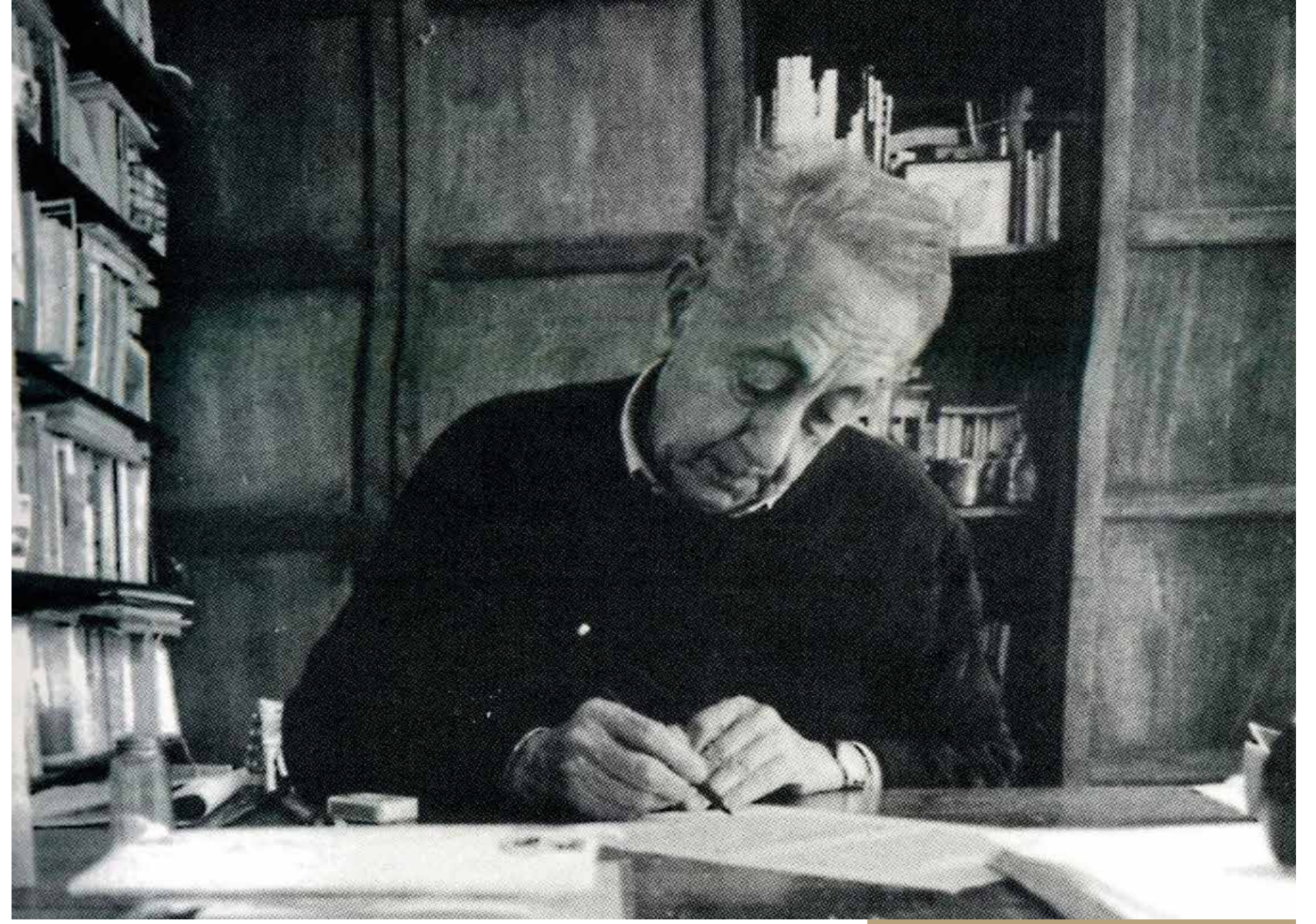
Yeniköy-Kalender yolu üzerinde bulunan Avusturya Konsolosluğu geniş bahçesi ile birlikte Cezayirlioğlu Migirdiç'in mülkü iken, bu ailenin devletle olan ilişkilerinin bozulması ve borçları nedeni ile el konulmuş ve 1883 yılında Padişah II. Abdülhamid tarafından bir dostluk gösterisi olarak Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph'e hediye edilmiştir. Eski sahilhanenin yerine yenisi inşaa edilmiş ve yeni binanın camları Venedik-Murano'dan, kiremitleri ise Fransa-Marsilya'dan getirilmiştir.

Dört cephesi açık, bahçe içinde kâgir bir yapıdır.

I. ve II. Dünya Savaşı yıllarında işgale uğrayan bina, savaştan sonra Avusturya'ya iade edilmiştir. Son yıllarda yapılan restorasyondan sonra İstanbul'un en güzel konsolosluk binalarından birisi olarak kullanılmaktadır. ■

KAYNAKÇA

- Arioğlu, Gürhan. İstanbul Büyükdere Piyasa Caddesi'nin Oluşumu, Gelişimi ve Günümüz Şartlarında Değerlendirilmesi (Tez). İstanbul: MSÜ, 2004
- Arslan, Neclâ. Gravür ve Seyahatnamelerde İstanbul. İstanbul: İBB, 1992
- Aysu, Çiğdem. "Büyükdere", İstanbul Ansiklopedisi, 1994
- Ayverdi, Sâmîha. Boğaziçi'nde Tarih. İstanbul: Kubbealtı, 2002
- Batur, Afife. "Alman Elçiliği Yazlık Köşkeri", İstanbul Ansiklopedisi, 1993, 1.cilt.
- Belge, Murat. Boğaziçi'nde Yalılar, İnsanlar. 4.bs. İstanbul: İletişim Yayınları, 2007
- Bertele, Tommaso; Venedik ve Kostantiniye.. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2012
- Genim, Sinan. Konstantiniye'den İstanbul'a. İstanbul: Pera Müzesi, 2006
- İrez, Feryal; Hüsamettin Aksu. Boğaziçi Sefarethaneleri. İstanbul: YKY, 1992
- Mazak, Mehmet. Dersaadet'in Sayfiye Senti Sarıyer. İstanbul: Sarıyer Belediyesi, 2008
- Moltke, Helmuth von; Moltke'nin Türkiye Mektupları.İstanbul: Remzi Kitabevi, 1999
- Türker, Orhan; Nihori'den Yeniköy'e. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2004
- Türker, Orhan; Therapia'dan Tarabya'ya. İstanbul: Sel Yayıncılık, 2006
- Yenel, Engin. Bir Zamanlar Türkiye. İstanbul: YKY, 2008

İLHAN BERK

BİR ŞİİRİN HİKÂYESİ: Ölü Bir Ozanın Sevgili Karısını Görmeye Gitmek

ŞEREF BİRSEL

TÜRK şiirinin usta kalemlerinden İlhan Berk'in şiirde titizliği bilinir. Yazmayı cehennem olarak gören bir şairdir. O, bir şiirin oluşmasını bir etkene değil, çeşitli etkenlere bağlar. Şiir dışındaki günceleri de bize onun poetikası hakkında bilgi verir. Okuduğu bir kitapta önüne çıkan bir dize onu yolundan saptırır, büyüler, bazen bu durum onun bir şiire başlamasına vesile olur. Bazen de duyduğu sıradan bir cümleyi yontar, geliştirir, başka bir dünya yaratır ondan. "Ölü Bir Ozanın Sevgili Karısını Görmeye Gitmek" adlı şiirin arka planını onun ağzından dinleyelim.

(Hepimizin bildiği gibi iki yıl önce Behçet Necatigil öldü. Ben Halıkarnassos'daydım, cenazesine gidemedim. Benim yazdıkları en çok üstüne başına benzeyen ozan dediğim, o sevgili ozanlardandı Necatigil. Hiç kimseye yapmadığım şeyi ona da yapmadım: Başsağlığı dilemedim. Necatigil'lerin evi benim girip çıktığım -birkaç- sevgili evlerden biridir. Geçen yaz öğle sonu (cenazesi hâlâ kalkmamış gibi) büyük bir ıssızlık içindeki apartmanın merdivenlerini çıktım, kapıyı çaldım. ıssızlığın içinden

inaçılan kapı, beni daha da büyük bir ıssızlığa attı, bıraktı. Salonda her zamanki yerime oturup, sevgili karısının dönmesini beklemeye başladım. Elimdeki üç beyaz gülü masaya bıraktım. Ev, giden ölüyle doluydu sanki: Hiçbir eşya sanki yerinden kımıldatılmamış gibi duruyordu. Kedileri ezik, gelip bana süründü. Onca yaşam dolu eşi sevgili Huriye hanım geldiğinde: Birden ölümü gördüm. Necatigil'in her zaman görmek istedim. Odaya girdiğimde her şey açıldı: Yoktu o. "İşte, dedi, hangi kitabı çeksem şiirler çıkıyor arasından!"

Bir ozanın karısı, geride başka neler bulabilirdi ki? Onun da bulduğu onlardı. Çıktım. Necatigil'i, ölümü aşan bir şey kaldı bende. Sonra da her şey silindi gitti. Yeniden Halıkarnassos'a döndüğümde, birden sevgili karısının sözleri gelip vurdu: "İşte hangi kitabı çeksem arasından şiirler çıkıyor!")

II. Şiiri doğrular yürütür, yanlışlar yapar.

Şiiri, "Ölü Bir Ozanın Sevgili Karısını Görmeye Gitmek"i başlatan etken böyle yukarıda anlatığım gibi oldu. (Kült Kitap, sf. 148-149, YKY, 2 baskı, 2001) ■

ÖLÜ BİR OZANIN SEVGİLİ KARISINI GÖRMEYE GİTMEK

*'Kağıtlar, kitaplar, dedi,
nereye elimi atsam.
Kiminde yarım kalmış,
nasılsa bitmiş bir şiir
Kiminde. Hem her şey
şiirlerde değil miydi?
Bir gök şiirde ağar,
bir sokak şiirlerde
Gider gelirdi.
Böyle yaşayıp gidiyorduk.'*

*Sesi,
Sanki çok ötelerden gelirmiş gibi
Ezik, suskun odaları dolaştı durdu.
Masada açık duran bir kitabı gösterdi. sonra
Ölünün, son kez elini sürdüğü ve kaldığı.
'Burada işte oturmuş şu kitabı okuyordu,
Elinden kitabın düştüğünü gördük sonra.
Hepsi bu.'*
*Böyle dedi, yüzüne kapayıp ellerini
Alınmış gibi bir bulutun yer
değiştirmesinden.*

İO GEÇİDİ

VECDİ ÇIRACIOĞLU

TANRILAR tanrısı Zeus’un karısı Hera, eşinin yasak aşkı İo’yu kıs-kançlıkla düveye çevirdi, üstüne bir de atsineği saldı. Zavallı İo sinekten kurtulmak için deliler gibi koşarken boynuzlarıyla yardığı geçide Karade-niz suyu doldu. Bu boğaza Bosporus: “İnek Geçidi” adı verildi.

İstanbul Boğazı, her mayıs ayının ortasında erguvanlarla süslenerek, bağrından bugüne kadar bir kez geçerek ismini verdiği İosunu böğ-rüne yapışmış sığirsineğiyle bekler. Sonra, gelinliğini nasıl sessiz sedasız hazırlayıp giyinmişse, öylece çıkartarak bir sonraki mayıs ayını beklemeye koyulur.

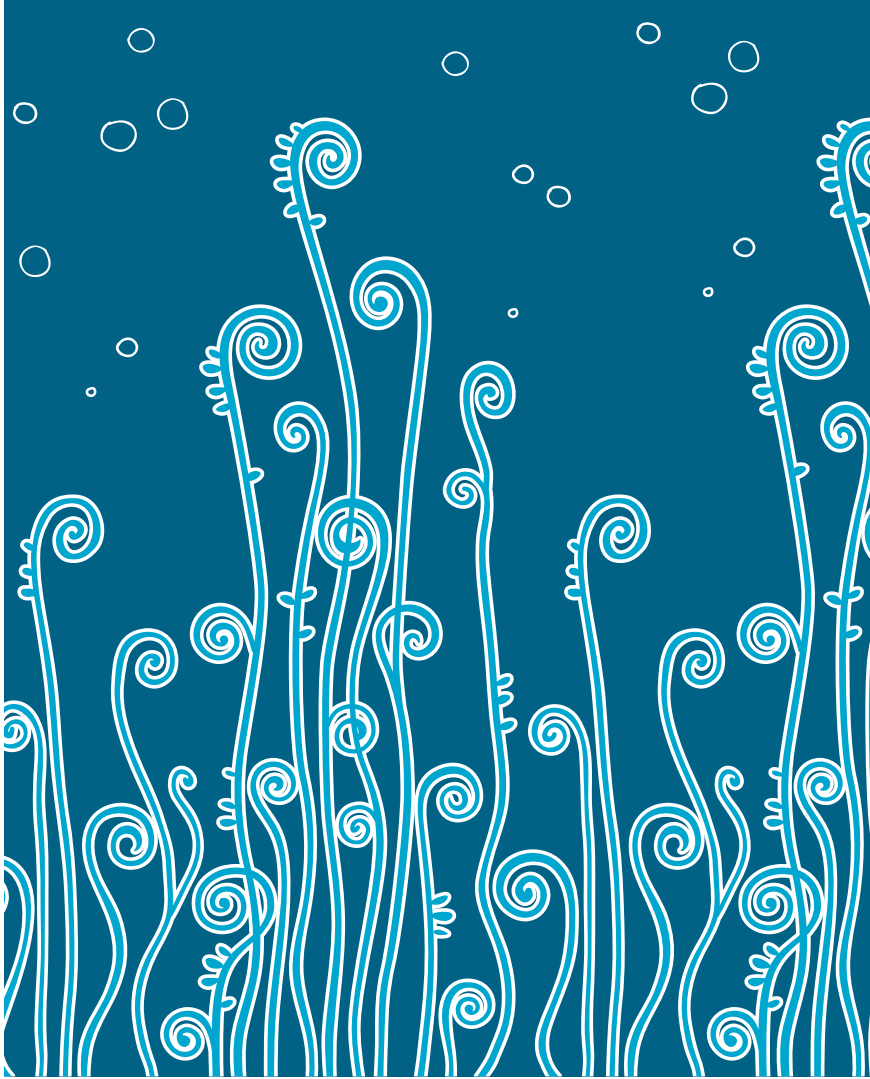
Erguvanlar çabuk açar ve aynı çabuklukla kaybolur.

Eskilerde, mayıs ayı geldiğinde, bülbüller, Boğaz’ın her iki yakasında, sabah ezanından önce ötme yarışına girerlerdi. Bir gün önce Rumeli ya-сындаki bülbüller bu şakıma yarışına başlamışsa, ertesi gün, kesinlikle önce Anadolu yakasından ilk şakıma sesi duyulur ve ardından karşılığı hemen gelirdi.

Kanlıca ve Kandilli bülbüllerinin şakımalarına, Aşiyân Mezarlığı’nın bülbüllerinin karşılık vermesiyle başlayan bu gazel, haziran ayının ortalarına, Necipbağ Korusu’nda bulunan dut-ların olgunlaşmasına kadar sürerdi. Dutlar silkelenir ve şakımlar da ya-vaş yavaş kesilirdi. “Belki de bülbüller bu dutları yemiş, ‘susu’ya çekilmişti” diye, hep düşünmüştümdür! Şimdiler-de, cılız bir bülbül sesi duysam, çok uzaklarda olmayan ‘eski’ler aklıma geliyor.

Mayıs ayı, birçok balığın Karade-niz’e göç ettiği aydır. Çaç, gümüş, aterina, çamuka, kefal, istavrit, kıraca, zargana sürülerinden önce bunların tohumları kıyıda zigzaglar yaparak ha-reketlenir. Boğaz’ın sert ve acımasız kanal ve kıyı akıntılarına karşı ina-nılmaz bir enerji harcayarak, kıyıları yalarcasına yol alırlar. Bir süre sonra bunları tekrar, çinekop sürüleri takip eder ve bu kovalamaca haziran ayının sonuna kadar devam eder.

Bu olay, balıkların Karadeniz’e çıkı-şıdır ve balıklar arasında ‘anavaşya’ diye adlandırılır. Göçün en nazlı sü-rüsü izmaritler gün ağarırken, ancak şehirhatları vapurları sefere başladığı zamana kadar yakalanabilirler ve sonrasında oltaya av vermezler. Bu halleriyle, kasaba düğün salonlarında, tenekte orkestra eşliğinde, utangaç

bir edayla kollarını bile kaldırmadan, ortada bir dönerek kaybolan taze gelinler gibidirler.

Eylül ayındaysa göç tersine, Ka-radeniz’den Marmara’ya olur. Çeşitli planktonlarla beslenen, yağlanarak irileşen balıklar sürüler halinde Boğaz’dan aşıya inerler. Başı çeken palamutların ardından, lüfer ve süla-lesinin boy gösterdiği bu göe balıkçı-lar “katavaşya” derlerdi.

Katavaşya istavritleri, ‘cürüm’ yaparak denizin üzerinde kabarır ve yeşil-mavi denizi gri bir tona dönüş-türürlerdi. Yüzbinlerce balık, sanki arkalarından gelen bir canavardan kurtulmak istencesine, karaya, hava dünyasına çıkmak için can atardı. Bir tek kuyrukları denizin içinde, gövdele-ri dışarıda dalgalanarak kabardıklarını- da kıyı kahvelerinden: “Cürüm var!.. Sürüyor!..” narası duyulurdu.

Çaylar yarım kalır, kâğıtlar yeşil çuhaların üzerine atılarak takımlar kapılır ve kıyıda dirsek temasıyla herkes oltasını –fazla değil, hemen önüne- salardı.

Kanalın sıcak dip suyunda ma-yışmış kofanalar, akyalar, laryalar,

lenir, ufukta bir kıpırtı görüldüğünde, “Çöz ipi...” diye bağırılırdı.

Saatlerce, denizin ufuk çizgisini seyretmek nihayet semeresini verir, bedeni üç metre çelik telli koca-man zokaya küçük bir istavrit –eğer canavar onun yolundaysa- takılır ve şövaleler dolusu diğer istavritler teker teker sandalın kıcından atılarak yemlenirdi. Balıkçıların ağzında bu beslenme ‘mazmoz’ adını alır. Sonra inanılmaz bir hızla akan istifli kalın mi-sininin denizin diplerine akışı, akışın duruşu ve kalomasının alınmasıyla tekrar dibe akışın başlaması... Birlikte yapılan uzun Boğaz ve Marmara ge-zisi nihayetinde kaçınılmaz son gelir: Paslanmaz çelikten yapılmış zipkının metalik tadı... Yediği zokadan sonra sandalın kenarına yanlayan takati kalmamış orkinos, zipkının soğuk, keskin, gri tokluğunu ciğerlerinde du-yarak teslimiyeti özler. İşte o anda tiz bir ses duyulur. Zipkını yiyen orkinos ağlar... O, dökeceği kanı, dünyası olan denize akitacağı için ağlamaz. Uçsuz bucaksız denizlerde artık dolaşma-yacağı için ağlar...

Aklıma takılan şu: Acaba bir avcı, zipkını vurmada önce, teknesinin yanına kadar çektiği orkinos ya da kılıçbalığının gözlerine bakmış mıdır hiç? Eğer dikkat kesilseydi, hayva-nat bahçesinde kafese tıklmış bir alageyiğin, artık ucuz pavyonlarda çalışan düşmüş bir yıldızın, bankomat kabinlerinde sabahlayan bir tinerici çocuğun gözlerini de görürdü. Ve bu gözlerden süzülen yaşları da... On-ların göz yaşları öyledir ki, tuzlu suda ‘turnusol kâğıdı’ gibi anında renk edilir ve denizin derinliklerine civa par-çacıkları gibi yuvarlanarak yok olur. Bunları görmek için artık çaba sarf etmek yersiz. Çünkü, ne orkinoslar var ne de kılıçbalıkları...

Sisten burnumuzun ucunu bile göremediğimiz mayıs sabahları... Sadece rüzgâr ve denizlerin geliş yönünü kerteriz olarak köyümüze eli boş döndüğümüz uykusuz sabahlar... Yattığımız yeri dahi bilmediğimiz, bir yere kıvrıldığımızda hâlâ denizlerdey-miş gibi, sızana kadar kara sallanma-larımız... Sabaha kadar düşümüzde yakaladığımız büyük balıklar da yok artık.

Sabah erkenden kalkıp buhar tüten denizden algarnayla midye çıkartmalarımız ve bunları akşama ka-dar yakalayacağımız gelincikbalıkları için saatlerce ikiye ayırışımız... Akşam çıktığımızda, eğerden içöl volı sepeti sandalımızın baş ve kıç üstüne istifler,

sabaha kadar tüm Boğaz’ı gelincige rastlayana kadar dolaşırdık. Bir yere gelir ve iki ökse sepeti kanala ‘apiko’ yapar beklerdik. Sepetler çekilip, için-deki gelincikler trampet gibi çalmaya başladığında karanlıkta gözlerimiz ışıl-dardı. Hemen, içi zaten yemli iki voliyi indirir ve bunu böyle balık kesilinceye kadar sürdürdük. Balık kestiğinde, haydi başka yalının dibine ve apiko...

Mayıs ayının yeni ısınan akşamlarından gün ışmasına kadar süren, bu sepetle gelincikbalığı taraması; gündüzleri yem hazırlamakla, tam bir hafta sürerdi. Geniş ve büyük sepet-ten örölme deniz içi lıvarlarında birik-tirilen gelincikleri, perşembeyi cu-maya bağlayan gece de tutar, Cuma sabahı gün ışıldarken balıkazarına mezata götürürdük. Ölmüşleri, büyük livardan teknenin livarına aktarılrken ayıklanan gelinciklerin üzerini buz kalıplarıyla kapladığımızda, rengi koyu kahverengiye dönüşen ve binlerce değişime uğramamış bu garip balık, pembeye dönüşürdü.

Mezatta çok merak etmeme karşın mezatçının nasıl bir hareketle balığı yakalamak için Kanlıca önüne gide-cektik. Koltuk ipini çözmüş, kıydan yeni ayrılmıştık ki az ileride yüzen bir top gördüm. Dümendeki Çoşkun Reis’e, denizde bir topun yüzdüğü-nü, bir söbe yaparsa, kepçeyle onu alabileceğimi söyledim. Akşamdan kalma Reisim, “O top değil” dedi lanet suratıyla.

Az ilerlemiş topa tekrar baktığım-da, bıyıklarının ve gözlerinin olduğu- nu fark ederek, “Fok!..” diye bağardım.

sazdan sepet ören de kalmadı ki... Mezat sonunda alınan para, bir haftalık masraf çıktıktan sonra dağı-tılırdı. Bu ‘pay’dı ve bu şekilde ‘üleş’, bir tek Çoşkun Reis tarafından eşit olarak dağıtıldı. İster o gün balığa çık, ister elli yıl bu işi yap. Parayı verir-ken, “İnsanlar bir tek denizin üstünde eşittir” derdi.

“Bu sosyal tesiste, yok tekne payı imiş, yok kuran kursu payı imiş, yok bok püsürmüş... Yok kardeşim yok...” der ve bir cigara yakarak dumanı-nı derin derin içine çekip, denizin tuzundan ve sintinenin yağından buruşmuş elinin tersiyle nemli bur-nunu silerken, deniz mavisı gözleriyle uzaklara daldırı.

Her hafta sonu, teknenin başu-cunda, mayıs iyodunu içime sindire sindire uyuyarak Rumeli Hisar’na dönerdim.

Yine bir mayıs sabahıydı. Hava yeni aydınlanmış, akşamdan hazırladığı-mız tohum midye yemleriyle izmarit yakalamak için Kanlıca önüne gide-ceklik. Koltuk ipini çözmüş, kıydan yeni ayrılmıştık ki az ileride yüzen bir top gördüm. Dümendeki Çoşkun Reis’e, denizde bir topun yüzdüğü-nü, bir söbe yaparsa, kepçeyle onu alabileceğimi söyledim. Akşamdan kalma Reisim, “O top değil” dedi lanet suratıyla.

Az ilerlemiş topa tekrar baktığım-da, bıyıklarının ve gözlerinin olduğu- nu fark ederek, “Fok!..” diye bağardım.

Reis kıs kis gülerken, fok, “Haydi bana eyvallah” dercesine bakıyordu, iri sürmeli gözleriyle.

Bir kere daldı, çıktı ve gitti. Sabahın köründe onu bizden başka gören var mıydı ve bir daha gören olacak mıydı?

Reisim, “Merak etme, balıkta sana onları anlatırım” dedi.

“Boğaz’da her iskelenin altında bir fok balığı ailesi yaşırdı. Ben onlara yetiştim. Çocuktum. Onlar, iskeleli Boğaz köylerinin maskotu gibiydiler. Herkes tarafından sevilirlerdi. En çok da çocuklar onları seyretmeye doyamazlardı. Foklar iskelelerin altında sürekli avlanırlardı. Çünkü, iskelenin altı gölgelik olduğundan en çok balık oraya yanlardı.. o zamanlar zaten balık lebalep, yedidağı!.. Hayvan avlanırken arada bir iskelenin altında demirlere sıkıştırdı. Burada kimseyle geçinemeyen boktan bir adam vardı. İşte bu sıkışmalardan birinde, bu fal-yanos balığı elindeki kakıçla sıkışan hayvanın başına vurarak öldürmeye çalıştı. Birkaç darbe vurduğunda çevreden insanlar koşuştular ve adamın elinden bu ucu kancalı kakıcı aldılar. Herif, ağların yırtılma sebebini ona bağlıyor ve bundan ötürü ölmesi gerektiğini söylüyordu. Aslında herif inatçıydı ve keçilikte, öleceğini bilse gene aynı ilişkinin üzerine ağlarını bırakırdı. Neyse lafı gevelemeyeyim, elinden kakıç alındı ve evine sükküm pükküm yollandı. Balıklıklıla uğraşan Ermeni bir çocuk vardı. Adını şimdi hatırlayamayacağım. Soyundu ve

darak foku sıkıştığı yerden kurtardı.

“Küçük çocuk gözlerimle olayları merakla takip ediyordum. Bir gün sonra fokun başına kakıçla vurarak öldürmeye çalışan herif gelincik sepetlerini toplamadan erken döndü. Hiçbir şey söylemeden evine çıkar-ken, kıyıdağiler, en az otuz metreye bırakılmış sepetlerin tamamının paramparça oluşu nedenine ahkâm kesiyorlardı. Beden ipi kopmamış se-petlerin parçalanması, tabii ki ilişkin yüzünden olamazdı. Bunun nedenini sepetlerin sahibi çok iyi biliyordu.

“Sabah olduğunda sahile erken-den inen balıkçılar, Ermeni çocuğun deniz kenarındaki feleklerin üzerine çekili sandalının içine yeni bırakılmış, eşkina, istranguloz, karagöz, mercan gibi bir yığın balık buldular. Ben bun-ları gözlerimle gördüm ve yaşadım.

“Fok ailesi, bir süre daha iskelenin altında kaldı. Zaman geçtikçe, köye yabancılar taşınmaya başladı. Hay-vanları rahatsız ettiler. Foklar, bir süre kalenin yanındaki eski yalı temelle-rinin sığılğında oluşan havuzlarda yaşadı ve sonunda göç ettiler. Söz-leşmiş gibi, bütün Boğaz iskelelerinin altındaki fok alileri sırıa kadem bastı. Bu anlattıklarım çok eskilerde değil, altmışlı yılların sonlarında.”

İo, boynuzlarıyla Boğaz’ı yaratırken herhalde balıkları da getirmişti peşi sıra. Yoksa, bir daha geçip hepsini götürdü de biz mi görmedik altmışlı yılların sonlarında. ■

HAKAN GÜNDAY

"HAKAN Günday, Türkiye edebiyatının önemli isimlerinden biri. Henüz 23 yaşında ilk romanıyla (Kinyas ve Kayra) adından söz ettiren ve aradan geçen 15 yıla 8 roman sığdıran Günday geçtiğimiz yıllarda Fransa'dan ödül aldı. Fransa'nın saygın roman ödülü Prix Medicis'nin, 2015 En İyi Yabancı Roman Ödülü Türk yazar Hakan Günday'a verildi. Günday'ın Fransızca'ya "Encore" adıyla çevirilen "Daha" adlı romanı ise Onur Saylak yönetmenliğinde beyaz perdeye aktarıldı. Festivallerde yarışma filmleri arasına giren Daha etkileyici anlatımı ve oyunculuklarıyla gösterime girmeden büyük beğeni topladı. Adana Altın Koza'dan 4 ödülle dönen (DAHA, Yılmaz Güney, SİYAD En İyi Film, Adana İzleyici ve Umut Veren Genç Erkek Oyuncu ödülleri) film Türkiye prömiyerinden sonra festival yolculuğu önümüzdeki günlerde Güney Kore'de Pusan, Hindistan'da Mumbai, Brezilya'da Sao Paulo film festivalleriyle devam edecek. Daha'nın ardından Müslüm Gürses'in hayatını senaryolaştıran Hakan Günday'la bir araya geldik."

◆ **'Daha' romanınız Fransızca'ya 'Encore' ismiyle çevrildi... Günü-müzde yaşanan göçmen sorunu-nu da kuşkusuz gündeme getirdi... Aynı zamanda da beyaz perde de göreceğiniz Daha'yı...**

Oturup arada geçen yılları düşün-düğümde, bu kitap açısından değerlendirdiğimde, yazarken durum nasıl şimdi nasıl? Ve şunları gördüm: Ben yapılabilecek bütün acımasızlıkları hayal ettiğimi düşünüyordum göç-menlere, meğer yanılmışım.

◆ **Nasıl?**

En azından olabildiğince etraflı bir biçimde tahayyül ettiğimi düşünüyordum. Çünkü eğer siz matematik öğretmeniyseniz, müzisyenseniz veya bahçıvan... Ülkenizde bir gün içinde şiddet,sokakta oksijen haline dönüşmeye başlamışsa, artık evden gideceksiniz, bir an önce yok olmanız ve bir an önce yol almanız lazım.

Yola çıktığınız anda hayatınızdaki bütün o birikim, edindiğiniz meslek, hiçbir anlam ifade etmiyor, hepsi yok olup gidiyor. Siz bir kaçaksınız, hayatınızda ilk defa deneyimleyeceğinize yola çıktınız, orada kim olursanız olun ve kaç kişi olursanız olun, bütün özgür

GÜLŞEN İŞERİ

iradenizi, bir yabancıya devredeceksiniz ve ona da kaçakçı deniliyor. Tam da o noktada beliren, umut taciri olan bir uyuşturucu satıcısı gibi, ama bunun sattığı umut ve nereye gideceği belli değil. Dolayısıyla, bu aradan geçen iki yıl vardı ki ben asla tahmin edememişim.

◆ **Bugün yaşanan bu süreci tahayyül edememenizin nedeni ne peki?**

Biri sahte can yeleği üretimidir. Nasıl olsa müşterisini bir daha göremeyeceğini düşünüyor. Bu acımasızca üretilen, bu ürünleri satan (daha ucuza satılıyor çünkü) kişilerin olabileceğini düşünmemiştim. Göçmenlerin çocuklarını tekmeleyen gazeteciler olabileceğini düşünmemiştim; bir de sanıyorum şunu düşünmek mümkün değildi: Bir ülkede çıkan herhangi bir iç savaşın bütün taraflarına, ülkenin destek olup o ülkeyi bir şiddetin kara deliğine dönüştürüleceğini hayal edememişim.

◆ **Aylan Kurdi meselesi de var... Medya açısından bakarsak da bir fotoğraf birçok etkiye neden olabiliyor değil mi?**

Türkiye daima bir koridor oldu bu yolculuklar için, kaçan insanlar yerleşik olan insanlar için görünmez kaldılar... Yıllarca bu yaşandı. Ne yazık ki gazete-yeye çıkmaları için tek bir şart vardı, o da boğularak ölmeleri... 1565 km yol yapıyorsun haber olmuyorsun, ancak boğulursan haber oluyorsun, bu da dört satırdı gazetede...

◆ **Bu biraz da duyarsızlaşmak mı?**

Bana bir şey olmaz meselesi mi?

Televizyon camının arkasında gör-dükleri bütün dehşet hep orada kalacak sanıldı. İnsanlar dünyayı bu kadar büyük sandılar. Çünkü, zannediyoruz ki başkasının acısı hep bizden uzakta kalacak, halbuki başkasının acısı bir gün televizyonun dışına çıkacak ve sonucunu ya sen yaşayacaksın ya da torunun yaşayacak.

◆ **Peki kitaplarınıza dönersek, Daha, Az, Piç, Zıyan vs... Romanla-rınızın adı tek kelime, özellikle mi yapıyorsunuz?**

Benim en sevdiğim kitap Türkçe sözlük. Çünkü sayelerinde ses çıkar-tıldığım, sayelerinde hikaye yaza-bildiğim bütün o araçları barındırıyor, onlar da işte bu kelimeler. Bu kelimeler her biri benim için hikayesi olan bir araç aynı zamanda. Hikayenin ara-cı aynı zaman da hikayenin kendisi... Benim kelimelerle aram yıllar içinde ister istemez ölüm kalım meselesi haline geldi.

◆ **Her kitabınız farklı anlamlar barındırıyor... Her defasında şaşı-ırıyoruz?**

Ben yazmaya başladığım anda yazmanın, düşünmenin en iyi yolu ol-duğunu anladım. Çünkü konuşurken sürekli aynı şeyi söyleyebilirsiniz, ama yazarken aynı yazamazsınız. Yeni cüm-le kurmaya mecbursun ve yeni cümle kurmaya başlarsın. Yazmasaydım bunu bilmeyecektim ve bu kendimle tanıştığım an. Bunu anladığım anda, o zaman ben neyi anlamıyorsam, neyin karşısında dehşete düşüyorsam onu yazacağım. Çünkü diğerlerini anlıyo-rum.

◆ **Siz yazıyorsunuz ve biz de deh-**

şete düşüyorsunuz... Daha'ya ve Az'a baktığımızda sanki bugünü öngör-müş gibi yazmışsınız, ne dersiniz?

Eğer insanın acımasızlığı ve sefaleti ve birbirine çektiği azaplar üze-rine kitaplar yazarsanız her zaman gündemde kalırsınız. Hangi yüzyılda yazarsanız yazın bunu. Ne yazık ki bu böyle. Mesela en gündemde kalacak konu, kurgu konusu için savaştır. Bununla ilgili bir şey yazarsanız daima gündemde kalırsınız.

İnsanlık denilen makınının işleyen tarafı beni hiç ilgilendirmiyor. Bunun için tek bir kalem oynatmaya gerek yok. İnsanlığın neresi çalışmıyorsa ora-dayım. Geçen haftanın meselesi değil, yüzyılların meselesi... Her ölümü, her cinayeti, dünyanın ilk cinayeti gibi algılamıyorsak bu bir hastalık.

Bundan bir kere kurtulmayı be-cermek lazım. İnsan hayatını yeniden değerli kılmak gerekiyor, çünkü, bu değeri kaybettik.

◆ **Burada iyilik ve kötülük devreye giriyor sanırım...**

Herkes kendini iyi zannediyor, sorun bu! Çünkü iyilik ve kötülük artık birer kütle. Konuyor bir boşluğa, deni-liyor ki "bu iyilik bu da kötülük," şimdi sizden şu isteniyor, gidip o kütlelin yanında durmanız... Ne yaparsınız yapın hayat boyu, hareketlerinizden sizi sorumlu tutmayacak, yeter ki o kütleye sadık kalın. Yani iyiliğe, o iyilik kütle-sini temsil eden neyse... Dola-yısıyla hareketlerinizin bir önemi yok, ıslıklayabilirsiniz de, ölenleri protesto edebilirsiniz, ama siz kütleye sadıksa-nız o zaman yine kendinizi iyi diye ta-nımlarsınız... İyilik her saniye hak edil-mesi gereken bir nitelik... Her kararla, her seçimle bu böyle bir durumken sorumluluk alınıyor omuzlarınızdan, rahatlıyorsunuz; çünkü iyilik sadakatle ölçülüyor. O zaman hiçbir mesele kal-mıyor. Bu sayede nükleer bomba attı birisi. Bir düğmeye bastı ve milyonlar-ca zarar verecek bir bombayı bıraktı. Bunun nedeni kütleye sadakat.

◆ **Yaşadığımız bu kötü süreçleri içselleştirdik mi?**

Alışmak ve aptallaşmak insanın doğasında var. Ama bununla nasıl mücadele etmek gerektiğinin bilgisini toplamak lazım; bu da sanırım kitap okumak. Herkes bunun gerekliliğine inanarak yapmalı, bu bir tercih ya uyumaya devam edeceksin, 80 yıllık ömrün sonunda hiçbir şey hissetme-den gitmenin keyfini yaşayacaksın, ya da gözlerini açıp varlığının sorumlulu-ğunu alacaksın.

◆ **Kitaplarınızda şiddet sarmalı, korku var... Siz bugüne dünden bakmışsınız, Peki bugün yaşadığı-**

mız korku kültürü size ne düşün-dürüyor?

Korku bir ticarete anahtar mıdır. Maymuncuktur. Her kapıyı açar tica-rette. Neden? Çünkü korkuyu satar-sanız her şeyi satarsınız. Savaş uçağı da satarsınız, ama her şeyi satabilmek için önce korkuyu satmanız lazım... Ve korku da genelde bilgiyle gelir. Sizin bir şey yapmanıza gerek kalmaz korku bilgisinin size gelmesi için, o her yerde sunulur. İnternetinizi açtığınızda, ga-zeteyi açtığınızda, televizyonu açtığınız da... O size gelir. Size gelen bilgile-rin ortak noktası daima size bir şey pazarlamaları olması. Bu da korkudur. Onun için satın almadan önce fiyatını sorun bunun bedeli ne olacak diye, genelde parayla ödenmez; ruhunuzla ödemek zorunda kalabilirsiniz.

◆ **Kitaplarınızı yazdığınız dönem-lerde umut vaat eden genç yazar olarak ifade ediliyordunuz, umut vaat ediyor musunuz?**

Aradan geçen zamanda, 15 yılda umut vaatdememeye çalıştım. Hatta tersini yapmaya da çalıştım, umutla ilgili pek parlak cümlelerim yoktur bu kitaplarda. Ben yazmayı, kendimi ve insanları tanımak için tercih ettim.

◆ **İnsanı tanımak çok zor değil mi?**

Hepimiz, yani varlığın milyarlarca değişik ihtimali gibiyiz. Farklı şart-lardayız, farklı reflekslerimiz var. Dolayısıyla bir insanın içinde her şey olabileceğini düşünüyorum. İnsan yeterince yaşasa mesela, şöyle 12 bin yıl falan bir sürü şey çıkar aynı kişi-den. Dolayısıyla şunu da düşünerek yazmıştım Daha'yı, bir insan hayatın-da, göçmen de olabilir, kaçakçı da olabilir... Aynı hayatta. Bunu anlayınca yazıyla olan ilişkinde değişiyor. Yazı bütün bunları öğrenmenizi sağlıyor. Yaptığın iş öğretmenin oluyor, yaptığın iş öğretmeninse artık oradan hiçbir zaman mezun olamayacaksın, ama öğrenmeye de devam edeceksin son kelime-ne kadar...

◆ **Yazarlar, sanatçılar, müzisyen-ler hep toplum için bir şeyler yap-tıklarını ifade ederler, siz aksini söylüyorsunuz...**

İlk başlangıç anım, kendime yapacak bir iş aradığım için yazdım. Okuldan atılıyordum, 23 yaşındaydım ve ne yapacağımı bilmiyordum. Bir kâğıt kalem aldım ve yazmaya başladım. Dolayısıyla ne toplum, ne bilmem ne... Yapacak bir şeyim yoktu. Bir hikaye anlatmak istiyordum.

Yazmanın ne denli kişinin kendini tanımasında etkin olduğunu anladıkça, insanlığı tanımaya başladıkça yazma ile aramdaki ilişki değişti, o benim öğrenme aracım oldu.

Şöyle söyleyeyim temelde, sadece kendimi tanımak için, sadece ne yaza-cağımı merak ettiğim için yazıyorum. Ama benim amacım bir şeyler değiş-tirmek değil, ben sadece iyi bir hikaye anlatmak istedim, hikayeyi kendime patron edip onun emrinde her şeyi

kendime alıştırdım. Sonra fark ettim ki, eğer bunu yaparsanız o hikaye politik oluyor, toplum üzerinde etkisi oluyor... Tartışmaya başlıyoruz.

◆ **Toplumu etkilemek sanıyorum önce yazarın kendisinin ilham almasıyla geliyor...**

İlham ve etkilenme en önemli güç. Bu da bir kas ve çalışması gerekiyor. Düşünün bir sürü kişi ölüyor etkilen-miyorsun, o kasın çalışmıyor. Hemen spor sayfasına geçmek istiyorsun gazetede, duvar olmuşsun!

Ne denirse ona inanıyorsun, uyuyorsun... Uyumak senin içinde her şeyden önemli. Çünkü zannediyorsun ki dünya yeterince büyük ve hayat boyu kaçabilirsin... Bunu düşünüyo-rsun... Benim ilgimi çeken tek şey, o etkilenme kasının ayakta kalması.

◆ **Karakterlerinizde hayal kırıklığı-na uğradınız mı?**

Karakterlerimle hiçbir zaman duy-gusal ilişkim olmadı. Onlarla ilgili en ufak duygu hissetmedim. Onların için-de bulundukları duygularla ilgilendim. Çünkü o karakter beni ilgilendirmiyor. Beni içinde bulundukları durumlar üzdü ve hayal kırıklıklarına uğrattı.

◆ **Sokaklarda çok geziyor musu-nuz?**

Ben hep farklı yerlerde, binaların içinde dışında hep öyle yaşadım. Kitap için araştırma yapmadım. Sadece ziyan için mecburi 460 gün askerlik yaptım. Gerek yok, onlar zaten her yerde...

◆ **Disiplinli misiniz?**

Okuldan atılma-nın nedeni olan yazarken de değişmedi aynı disiplinsizlik devam ediyor. O konuda çok büyük bir ıstıkrar tutturdum. Hiçbir zaman oturup yazmadım. 8-9 ay boş oturup sonradan yazmaya başladım. Yazmanın anı geliyor. O yazma anı 9 ay boyunca, okuduğum, izlediğim tanık olduğum şeylerin etkisi... Odamın kapısını açıyorum giriyorum ve üç ay çıkmıyorum, nefes tutup bırakmaya benziyor.

◆ **Yeraltı edebiyatı denilmesi kuş-kusuz kitaplarınızdaki atmosferin karanlığı... Daha'da öyle. Sizin tercihiniz mi?**

Ben üstüne geldim. Ben yazdım oldu değil, onlar vardı ben yazdım. Ben hayal edemedim, sahte can yeleği üretecek kadar... Yani o ölümcül hırsı hayal edemedim...

◆ **Dünya karanlık zaten diyor-su-nuz...**

Oradaki insanlar nesne olarak algılanıyorlar. Bunun yerleşik savaştan kaçması haberi çamaşır makinası gibi reklam yapacaksınız, dinini, mesleğini, statüsünü söylemeniz gerekiyor, nesneleşme bu. Onun devamı da bu... Birey ve toplum arasındaki ilişki çok zordur. Ancak sürekli mücadele edilirse belki durdurulacak bir şey. Bu da çaba gerekli. ■

SALİH BOLAT

BUZ

yapraklara basıyorsun küçük ayaklarınla sonbaharın aleyhine bir kanıt gibi konuşurken bir elin boşlukta uçuşuyor saçlarından fırlıyor diğeri akşam sazlıklarından havalanan yabanördekleri.

dinle, yaşamamız gerektiğini söylüyor adanın arkasında parlayan ve yanmak isteyen çam ormanı sen daha uykudayken açılan perde ve çözülen düğüm

yaşamamız gerektiğini söylüyor gece gittikçe eriyen karanlık buz.

bunu mutlaka konuşmalıyız: yanımıza ölünün aynasını alıp çıkmıştık yola sessizliği kullanan çanı, düş ile yaz arasına biçim veren uykuyu kanın tarihini anlatan öyküyü bulmaya çalıştığımız geçmiş ve anlamadığımız suyu alıp çıkmıştık yola.

o zamanlar bu öfke yoktu. bu ölüm projeleri bu yıldız ve gül katliamı yoktu. güneş vardı. güneşin aydınlattığı ellerimiz ve bu ellerimizle ördük kumaşını sonsuz giysin. şimdi ölümler görüyoruz. iki dağ, kaskatı yatan bir heykelin kopmuş bacakları gibi.

evet, yaprakların derinliğine bakıyorsun henüz kentin alnındaki lekeden söz etmedim ki henüz söz etmedim yakılan köylerden köylerin tanıdık kokusundan, belirlenmiş yazdan ve yazın bırakıp gittiği tuzdan .

yaprakların derinliğine bakıyorsun dikkatli gözlerinle yolun eğimini onaylayan iki nehir gibi sisli, büyük ve kederli yazsonu kumsalında ilerleyen yengeçler.

dinle, yaşamamız gerektiğini söylüyor kışın karanlığına kapanmış ev çıkıp gelen konunun verdiği beklenmedik haber yaşamamız gerektiğini söylüyor bir cenazeyi defnetmiş insanların mezarlık dönüşündeki sessizliği.

JULIO CORTAZAR VE SİZ SEKSEK’İ NASIL OKURDUNUZ?

METİN YEĞİN

HER şeyden fal tutulabilir. Hele hiç bir şeyin garantisi olmadığı bir ülkede buna daha çok rastlanır. Her şeyin belirsiz olmasını, şansa bırakılmışlığı, çoğu şey de kaybedip, bazen şansa kazanılmasını, ‘şans eserin’in’ değerinin çok iyi bilindiği ve hatta şansa yaşadığımız bir ülkede her şey için şansınızı denersiniz. (2) Yani sadece en yaygın olarak kahve falı, biraz daha havalı Tarot ya da sıradan bir deste ile iskambil falı açmaktan ibaret değildir bu. Sabah evden çıkıp karşınıza ilk çıkan trafik ışığının yeşil çıkması, bir tünelden geçerken sonuna kadar nefesini tutuyorsan, dileğinin gerçekleşeceği, kaldırım çizgisine basmadan gidebilersen şans getireceği gibi bilimsel fallar ve buna göre kişilik tahlilleri geliştirilebilir. Ben de böyle yapıyordum. (1) Eğer birisi Cortazar’ın ‘Seksek’ini okumuşsa kitabı baştan sona sırasıyla mı yoksa içinde dediği gibi sekerek mi okuduğunu soruyordum. Bir de ikisini birden hem sırasıyla hem de sekerek okuyanlar vardı. O zaman da hangisini önce okuduklarını soruyordum ve notlarını veriyordum. Eh önceden bir tahminim de oluyordu tabii... Kitaplardan fal tuttum oluyordu yani...

★ ★ ★

Bana göre Arjantin’in en iyi romancısı kuşkusuz Cortazar’dır. Eğer romanı, kelimelerin tek başlarına dans etmesinden ve yan yana geldiklerinde ağızda bıraktıkları tatlardan çok, her bir tanesinin ustaca kurgunun bir parçası olduğunu kabul ederseniz yani kurguyu romanda diğer her şeyin önüne koyarsanız bu Cortazar’ın işidir. Bu yüzden romanın temel niteliği kurguyla adeta oyun oynamıştır ‘Sek Sek’ de. Her iki okunuşu da, ya baştan sırayla ya da sek sek okuduğunuzda bambaşka iki kurgu ve birbirinden çok farklı iki kurgu aynı öykünün nasıl iki yapısı olabileceğini gösterir Cortazar Seksekte kurgunun zorluğu ile dalga geçer. O kadar ki belki bir üçüncü kurgu bile çıkartabilecek gibidir. Bu yüzden her iki biçimi de okuyan okur bir üçüncüsü arar mutlaka içinde. Çünkü onu kitabın içine çekmiştir, tuzağa düşürmüştür ve her ikisini

de okuyan okur da bu kurgunun bir parçasıdır.

★ ★ ★

‘Seksek’i hem sırasıyla hem de sekerek, her iki biçimiyle okuyanlar, hayatında burjuvazinin ortadan kaldıramadığı iki şeyden birinin gizemin peşindedir. Polisiye severler. Bulmaca çözmeye bayılırlar ve kendisi yapmasa bile karmaşık yemekleri tatmaktan kaçınmazlar. Tutkuludurlar ve inatçı...

★ ★ ★

Çoklu kurguyu yapabilmenin

bir başka yanını, daha doğrusu bir çok yanını, çok boyutlu olduğunu hatırlatmasıdır. Bu yüzden kitabı sırasıyla okuduğunuzda sadece çok güzel bir roman okursunuz. Bu mümkündür ve sadece bitirmek için uğraşıp hayatın tek koridoruna geri dönebilirsiniz ama eğer önce Sek sek okumuşsanız neredeyse hiç kurtulamazsınız sırasıyla okumaktan. Her öykünün nasıl yeniden bir araya geleceği merakından kurtulamazsınız. Eğer intihar edecekseniz bile kitabı sırasıyla okumaktan sonraya ertelersiniz intiharı ama her şeye rağmen sadece seksek, sekerek okumuşsanız kitabı ki bu tabii ki mümkündür -İnsana ait hiç bir şey bana yabancı değildir der Marx ve ondan çok daha önce Roma’da... - o zaman Cortazar’ın açtığı diğer boyutlarından farkında ama aldırmadan sekmeyi tercih edensinizdir.

★ ★ ★

‘Seksek’i sekerek, numaralandırmış parçaları üzerinden sek sek okuyan okur, alaycıdır. Değiştirmeyi sever ve başka bir şey denemeyi. Sık sık aşık olur ama gerçekten olur. Aynı kişiye ya da başkalarına. Birden çok heyecanlanır, keskin bir duygu uçurumuna sürükler kendini, atlar uçurumdan, acı çeker çarpınca yere ama bundan vazgeçmez. Otomobili hızla sürenler gibidir ve daha çok, çabuk hazırlanan tadına pek aldırmadığı şeyler yer ve sekmeye devam eder...

★ ★ ★

Eğer yazın türleri arasında ki ayrımı kelimelerin kullanım biçimleri üzerinden olduğunu kabul edersek ‘Seksek’ sadece bir roman değil yeni bir tür olarak kabul edilmelidir. bir romanla, seksek arasında ki fark, en az İspanyolca ile Portekizce arasında ki gibidir. Bir çok benzerliği vardır ama tamamiyle farklı bir dildir. Akdeniz’e uzanan iki kısrağ başı gibidir belki de. Yani bir Şekspir oyunu ne kadar şiirse ‘Seksek’ o kadar romandır ancak. Bu yüzden Ernest Hewingway’in dediği gibi ‘Gerçek olamayacak kadar gerçektir.’ Seksek. Garip bir şekilde sadece öykü anlatmakla kalmaz, hayatın ne kadar çok rengi olduğunu hatırlatır.

★ ★ ★

‘Seksek’i sadece sırasıyla okuyanlar, yaşamlarında yeni maceralardan kaçınırlar. Zaten yorucu hayatın içinde bir firarı yaşarken okurken bir de bununla didişmek istemezler. Biliyorlardı ya da tahmin ediyorlardı ayaklarının dibindeki okyanusları ama orada ısınmak istemezler bir de. Bir dağ huzurunda yaşamak isterler ve bu yüzden de dalgalardan uzaklaşmışlardır artık. Her yemeği yiyebilirler ama zamanında ve yerinde. Ve daha çok okuyacak başka romanları vardır onların... ■

*Sevgili okur peki okurken yanlarında ki numaralar ne derseniz, isterseniz bu yazıyı da sekerek okumanız içindir ya da her iki türlü de...

(1) Eğer birisi Cortazar’ın ‘Seksek’ini okumuşsa kitabı baştan sona sırasıyla mı yoksa içinde dediği gibi sekerek mi okuduğunu soruyordum. Bir de ikisini birden hem sırasıyla hem de sekerek okuyanlar vardı. O zaman da hangisini önce okuduklarını soruyordum ve notlarını veriyordum. Eh önceden bir tahminim de oluyordu tabii... Kitaplardan fal tuttum oluyordu yani...

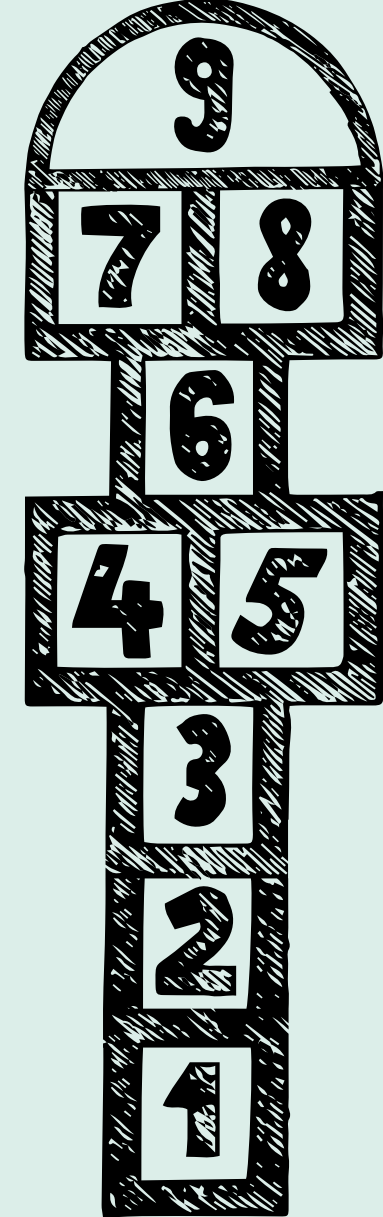
(2) Yani sadece en yaygın olarak kahve falı, biraz daha havalı Tarot ya da sıradan bir deste ile iskambil falı açmaktan ibaret değildir bu. Sabah evden çıkıp karşınıza ilk çıkan trafik ışığının yeşil çıkması, bir tünelden geçerken sonuna kadar nefesini tutuyorsan, dileğinin gerçekleşeceği, kaldırım çizgisine basmadan gidebilersen şans getireceği gibi bilimsel fallar ! ve buna göre kişilik tahlilleri geliştirilebilir. Ben de böyle yapıyordum.

(3) Bu yüzden ‘Seksek’i hem sırasıyla hem de sekerek, her iki biçimiyle okuyanlar, hayatında burjuvazinin ortadan kaldıramadığı iki şeyden birinin gizemin peşindedir. Polisiye severler. Bulmaca çözmeye bayılırlar ve kendisi yapmasa bile karmaşık yemekleri tatmaktan kaçınmazlar. Tutkuludurlar ve inatçı...

(4) Her iki okunuşu da, ya baştan sırayla ya da sek sek okuduğunuzda bambaşka iki kurgu ve birbirinden çok farklı iki kurgu aynı öykünün nasıl iki yapısı olabileceğini gösterir Cortazar Seksekte kurgunun zorluğu ile dalga geçer. O kadar ki belki bir üçüncü kurgu bile çıkartabilecek gibidir. Bu yüzden her iki biçimi de okuyan okur bir üçüncüsü arar mutlaka içinde. Çünkü onu kitabın içine çekmiştir, tuzağa düşürmüştür ve her ikisini de okuyan okur da bu kurgunun bir parçasıdır.

(5) Bana göre Arjantin’in en iyi romancısı kuşkusuz Cortazar’dır. Eğer romanı, kelimelerin tek başlarına dans etmesinden ve yan yana geldiklerinde ağızda bıraktıkları tatlardan çok, her bir tanesinin ustaca kurgunun bir parçası olduğunu kabul ederseniz yani kurguyu romanda diğer her şeyin önüne koyarsanız bu Cortazar’ın işidir. Bu yüzden romanın temel niteliği kurguyla adeta oyun oynamıştır ‘Sek Sek’ de.

(6) Bir başka öyküsünde bunun zaten işaretleri vardır. ‘Eve gelir size bir şey anlaticam saat tutun der. Saat tutarlar. Anlatır. Ne kadar sürdü diye sorar, 21 dakika derler. Peki şu iki metro istasyonu arası kaç dakikadır 3.5 dakika. İşte der ben o 21 dakikayı o 3.5 dakikada yaşadım.’ der. Yani aynı zamanı hepimiz farklı yaşarız. Saatli maarif takvimleri bir gün gösterdiğin-

de herkes o günü farklı yaşar. Bazı günler bu yüzden bize bazen 10 yıl gibi gelir. Mesela aşık olduğunuzda, bir parça günün sıradalığından kopup başka bir şeye kaçıp yaşadığınızda ya da isyan günleri mutlaka bu yüzden belleğinizde kocaman yer kaplarlar ve bu yüzden hatıralara daldığınızda yüzünüzde ki tebessüm.

(7) ‘Seksek’i sekerek, numaralandırmış parçaları üzerinden sek sek okuyan okur, alaycıdır. Değiştirmeyi sever ve başka bir şey denemeyi. Sık sık aşık olur ama gerçekten olur. Aynı kişiye ya da başkalarına. Birden çok heyecanlanır, keskin bir duygu uçurumuna sürükler kendini, atlar uçurumdan, acı çeker çarpınca yere ama bundan vazgeçmez. Otomobili hızla sürenler gibidir ve daha çok, çabuk hazırlanan tadına pek aldırmadığı şeyler yer ve sekmeye devam eder...

(8) Çoklu kurguyu yapabilmenin sırrı, aynı öykü de ya da hayatta ve aynı zamanda birden fazla boyutlar halinde olduğunun Cortazar tarafından keşfidir. Cortazar görece zamanın

sadece farkında değildir, bununla oyun oynar SekSek’de.

(9) Seksek’in harika bir roman olması, romanı çok daha fazla gerçek kılmasıdır. Bize gerçeğin bir başka yanını, daha doğrusu bir çok yanını, çok boyutlu olduğunu hatırlatmasıdır. Bu yüzden kitabı sırasıyla okuduğunuzda sadece çok güzel bir roman okursunuz. Bu mümkündür ve sadece bitirmek için uğraşıp hayatın tek koridoruna geri dönebilirsiniz ama eğer önce Sek sek okumuşsanız neredeyse hiç kurtulamazsınız sırasıyla okumaktan. Her öykünün nasıl yeniden bir araya geleceği merakından kurtulamazsınız. Eğer intihar edecekseniz bile kitabı sırasıyla okumaktan sonraya ertelersiniz intiharı ama her şeye rağmen sadece seksek , sekerek okumuşsanız kitabı ki bu tabii ki mümkündür -İnsana ait hiç bir şey bana yabancı değildir der Marx ve ondan çok daha önce Roma’da ...- o zaman Cortazar’ın açtığı diğer boyutlarından farkında ama aldırmadan sekmeyi tercih edensinizdir.

(10) ‘Seksek’i sadece sırasıyla okuyanlar, yaşamlarında yeni maceralardan kaçınırlar. Zaten yorucu hayatın içinde bir firarı yaşarken okurken bir de bununla didişmek istemezler. Biliyorlardı ya da tahmin ediyorlardı ayaklarının dibindeki okyanusları ama orada ısınmak istemezler bir de. Bir dağ huzurunda yaşamak isterler ve bu yüzden de dalgalardan uzaklaşmışlardır artık. Her yemeği yiyebilirler ama zamanında ve yerinde. Ve daha çok okuyacak başka romanları vardır onların....

(11) Eğer yazın türleri arasında ki ayrımı kelimelerin kullanım biçimleri üzerinden olduğunu kabul edersek ‘Seksek’ sadece bir roman değil yeni bir tür olarak kabul edilmelidir. bir romanla, seksek arasında ki fark, en az İspanyolca ile Portekizce arasında ki gibidir. Bir çok benzerliği vardır ama tamamiyle farklı bir dildir. Akdeniz’e uzanan iki kısrağ başı gibidir belki de. Yani bir Şekspir oyunu ne kadar şiirse ‘Seksek’ o kadar romandır ancak. Bu yüzden Ernest Hewingway’in dediği gibi ‘Gerçek olamayacak kadar gerçektir.’ Seksek. Garip bir şekilde sadece öykü anlatmakla kalmaz, hayatın ne kadar çok rengi olduğunu hatırlatır.

(12) Her şeyden fal tutulabilir. Hele hiç bir şeyin garantisi olmadığı bir ülkede buna daha çok rastlanır. Her şeyin belirsiz olmasını, şansa bırakılmışlığı, çoğu şey de kaybedip, bazen şansa kazanılmasını, ‘şans eserin’in’ değerinin çok iyi bilindiği ve hatta şansa yaşadığımız bir ülkede, her şey için şansınızı denersiniz...

İstanbul'u Üslup Edinmek: Abdülhak Şinasi Hisar

ESERLERİ

ROMAN: Fahim Bey ve Biz (1941) , Çamlıca'daki Eniştemiz (1944) , Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şeyhliği (1952)

ANI VE DENEME: Boğaziçi Mehtapları (1943) , Boğaziçi Yalıları (1954) , Geçmiş Zaman Köşkleri (1956)

İNCELEME-ANTOLOJİ: İstanbul ve Pierre Loti (1958) , Yahya Kemal'e Veda (1959), Ahmet Haşim'in Şiiri ve Hayatı (1963) , Aşk İmiş Her Ne Var Alemde (1955, antoloji) Geçmiş Zaman Fıkraları (1958, antoloji)

ŞEREF BİLSEL

1883'TE İstanbul'da doğdu. Türkiye'de ilk edebiyat dergilerinden 1882-1883'te yayımlanan Hazine-i Evrak'ın yayıncısı, öykü ve eleştiri yazarı Mahmud Celaleddin Bey'in oğludur. Kendisi de şair olan Mahmud Celaleddin Bey tarafından, Şinasi ile Abdülhak Hamit Tarhan'ın adları bir araya getirilerek ona Abdülhak Şinasi adıyla verilmiştir. Hayatı, İstanbul tarafından biçimlendirilmiştir. Çocukluğu Rumelihisarı, Büyükkada ve Çamlıca'daki konaklarda geçen Abdülhak Şinasi, mürebbiyelerinden Fransızca öğrenmiş ve Tevfik Fikret'ten Türkçe dersleri almıştır. Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş, 1905-1908 yılları arasında Paris'te Siyasal

Bilgiler Yüksekokulu'nda öğrenim görmüştür. Jön Türk hareketine katılan Hisar, II. Meşrutiyetten sonra yurda dönmüş, memur olarak çalışmış; Balkan Birliği Genel Sekreterliği görevinde bulunmuştur. Birçok dergi ve gazetede yazılar yayınlamıştır. Onun edebiyata başlayışı şiir ve eleştiri türünde verdiği ürünler üzerinden gerçekleşir, daha sonra bu edebi türleri bırakır. 1921'den sonra Dergâh dergisinde Kitaplar ve Muharrirler başlığıyla yazdığı eleştirilerle adını duyurdu. Daha çok roman ve fıkra alanlarında ortaya koyduğu eserlerle tanınır.

Yarın, İleri ve Medeniyet dergilerinde şiirleri, eleştirileri yayınlandı. Cumhuriyet'ten sonra Ağaç, Türk Yurdu, Ülkü ve Varlık dergileriyle, Milliyet ve Dünya gazeteleriyle yazdı. İlk romanı 'Fahim Bey ve Biz' adlı eseri 1942 Cumhuriyet Halk Partisi yarışmasında üçüncülük ödülü aldı. Bu eser onun tanınmasını sağladı. Üslubundaki kendine has özellikler eleştirmenlerin dikkatini çekti. Boğaziçi'ni anlattığı 'Boğaziçi Mehtapları' (1943) , 'Boğaziçi Yalıları' (1954) ile İstanbul ve 'Boğaziçi' denilince akla ilk gelen yazarlardan biri oldu.

Romanlarında, tıpkı çocukluğunun geçtiği yerler gibi, Rumelihisarı, Büyükkada, Çamlıca üçgeninde varlıklı, gününü gün eden, sorunsuz insanların yaşamlarını yansıttı. Bu çevrelerin dışındaki yaşamı basit ve

aşağı buldu. Fransız edebiyatçılarından etkilendi. Kahramanlarının hepsini dengesiz, gariplikleri olan, içine kapanık, başarısız ve hayalleriyle avunan kişiler olarak kurguladı. Olaylardan çok kahramanlarının duygu ve düşüncelerine öncelik verdi. Dili süslü, ağdalı bir yapıya sahipti, sanat kaygısı öndedir onda. Kahramanlarına giydirdiği ruhi portreler öne çıktı eserlerinde. 'Boğaziçi'ne ayrı bir medeniyet olarak baktı ve bunu yazılarına taşıdı. Eserlerinde çocukluk hayatı, anılar önemli bir yer tutar. Abdülhak Şinasi Hisar makale, hatıra, roman, hikâye, monografi türlerinde birçok esere imza atmıştır. Yazar özellikle Fahim Bey ve Biz romanı ve İstanbul'u konu alan eserleriyle tanınmıştır. 3 Mayıs 1963'te İstanbul'da hayata gözlerini yummuştur. ■

BOĞAZİÇİ'NE BAKAN KİTAPLAR

ŞEREF BİRSEL

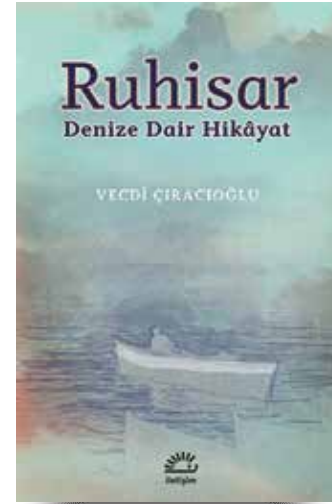
Boğaziçi Mehtapları ve Boğaziçi Yalıları- Abdülhak Şinasi Hisar

USTA yazar Abdülhak Şinasi Hisar'ın eserlerinin gizli ve aya açık öznesi İstanbul'dur, bilinir, İstanbul'un 'Boğaziçi' onda ayrı bir yer tutar. Bir taraftan geçmişe gider yalılar ve mehtaplar üzerinden diğer taraftan içinde bulunduğu zamanı ustalıkla resmeder. Kendine mahsus üslubu ise anlattıklarıyla iç içe geçmiş, zamanın penceresinden bizimle konuşmayı sürdürüyor. 'Boğaziçi medeniyeti' tabirinin de sahibi Abdülhak Şinasi Hisar bizi bu iki kitapla sadece kendi zamanına değil unuttuğumuz bir tabiata da götürüyor. " İstanbul'u dinlemek ve duymak için mutlaka okunması gereken bu iki kitap, İstanbul üzerine yazılmış sayılı şaheserlerden. Hisar, Boğaziçi'ni mevsim mevsim, saat saat yaşatmayı başarıyor; geçmiş zaman cennetinde görülen bir medeniyet rüyasına götürüyor okurunu."

Huzur Ahmet Hamdi Tanpınar

MODERN bir klasik olan 'Huzur'un kahramanlarından Mümtaz roman boyunca kendisini "huzur"a kavuşturacak bir içsel arayış içindedir. Eserde hastalık, ölüm, tabiat, kozmik unsurlar, medeniyet, sosyal meseleler, çeşitli ruh halleri ve estetik fikirler iç içe verilir. Tanpınar'ın Huzur'unda Mümtaz ve Nuran'dan sonraki başkahraman İstanbul'dur. Kent onların aşklarının içine işlemiş, aşklarının müsebbibi olmuştur. Üstelik, "Mümtaz için kadın güzelliğinin iki büyük şartı vardı. Biri İstanbullu olmak, öbürü de Boğaz'da yetişmek. Üçüncü ve belki en büyük şartı tıpkının tıpkısına Nuran'a benzemek, Türkçeyi onun gibi teganni edercesine konuşmak..."tır.

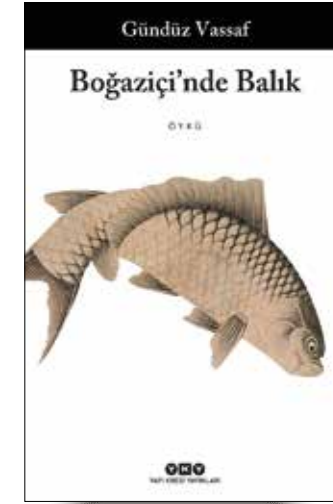
Ruhisar Vecdi Çıracıoğlu

MÜREKKEBİNE deniz suyu karışmış bir yazar Vecdi Çıracıoğlu. Ne anlatırsa anlatsın yazdıkları ya tamamıyla Boğaz'ı mekân kıyılar kendine ya da yazdıklarının bir ucu muhakkak denize dokunuyor. Vecdi Çıracıoğlu, "Denize Dair Hikâyat" üçlemesinin ikinci kitabında Ruhisar'ı anlatıyor. Deniz insanını, kıyı kültürünü, tuzlu suyun terimleriyle harmanlayıp önümüze koyuyor. Kıyıda olanı merkeze taşıyıp Türkçenin içinde görünür oluyor. Bir sandal 'Ruhisar' onu Rumelihisarı diye de okuyabilirsiniz belki. "Ateşböcekleri par par uçuyorlar. Küpeşte, borda, karina... Ruhisar, kıyıda denizcisini bekliyor. Alesta! Ruhisar, deniz kokuyor."

Boğaziçi'nde Kırk Yılım Haluk Dursun

KÜLTÜR Tarihçisi Prof. Dr. Haluk Dursun, Boğaz'ın tarihsel dokularını insan hikâyeleriyle birleştiriyor. Böylece kültürel katmanlar arasından geçiriyor okurları. Kitabın ithaf cümlelerinde şöyle diyor: "Bu kitabı, 1968'in sonbaharında Hereke'den beni alıp Boğaziçi'ne, Ortaköy'e, Mekteb-i Sultani'ye getirerek okula kaydımı yaptıran ve bana ilk balık bilgisini veren rahmetli dedem 'Profesör' Mesut Kılınç'a armağan ediyorum."

Boğaziçi'nde Balık Gündüz Vassaf

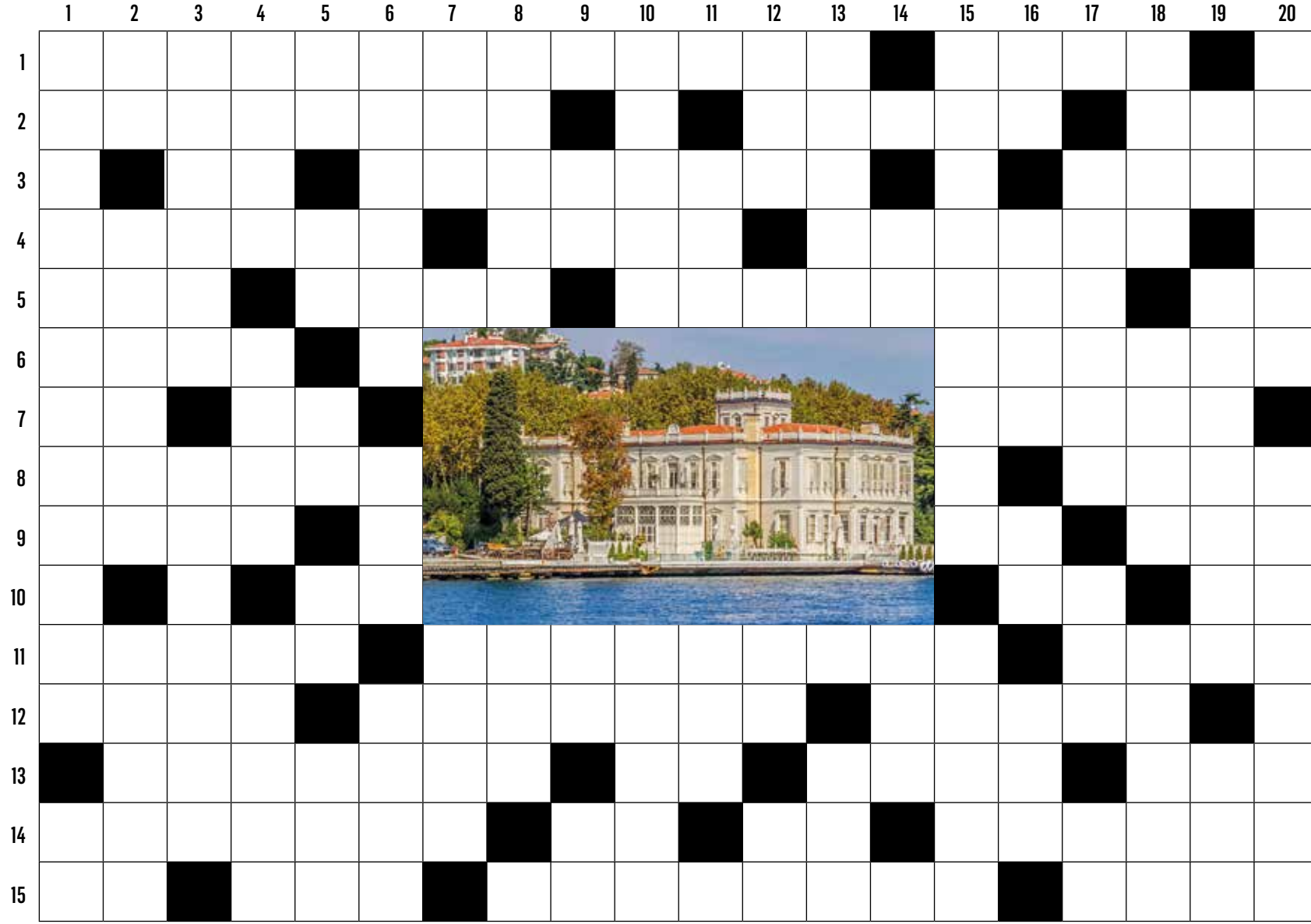
BOĞAZ'IN balıklarını merkeze alan, oradan insanlara ve kıylara bakan bir kitap. Üstelik unuttuğumuz balıkların adlarından, geçmişe ve mitolojiye değinen öykülerle karşılıyor bizleri. "İstanbul'da Kedi ve Boğaziçi'nde Balıkta, bir imkansız yapılmayı denedim. Yer yer kendimi onların yerine koyarak yazmaya koyuludum. Nasıl psikoterapide kendimize bir dış gözle bakmak esas ise, türümüşe de öyle bakmanın zamanı geldi, geçiyor. Türkiye'den dost ressamlar da eserlerini kullanma hakkını vermeselerdi ne Boğaziçi'nde Balık olabilirdi ne de İstanbul'da Kedi."(Gündüz Vassaf)

Boğaziçi Şingir Mingir Salâh Bîrsel

USTA şair ve denemeci Salâh Bîrsel'i çağdaşlarından ayıran en önemli vasfı Türkçeye getirdiği kıvrak ve o ölçüde ironik dil tadı. Onun anlattığı Boğaziçi, yeniden hayatımıza iade oluyor. Enis Batur şöyle diyor: "Boğaziçi, Dünya Coğrafyasının en güzel kesitlerinden biri. Doğanın, Tarih'in ve Şimdiki Zaman'ın benzersiz bir alaşımı. Üzerine çok şey yazıldı iki bin yıldır, ama Salâh Bîrsel'in "Boğaziçi Şingir Mingir"ı başka: Günün her saaatında nasıl renk değiştiriyorsa, Bîrsel'in üslubu da öyle."

SARIYER KÜLTÜR BULMACASI

SOLDAN SAĞA

1. Yeniköy Köybaşı Caddesi'ndeki tarihi yalı (resimdeki) – "... Hamamcıoğlu" (Sarıyer'in efsane futbolcusu). 2. Sarıyer'deki bir plaj – Herkes, yabancılar – "... Evleri" (Sarıyer'de bir mahalle). 3. Yabancı bir haber ajansı – Emirgan'da, Sakıp Sabancı Müzesi olarak kullanılan köşk – "... Mahalle" (Sarıyer'in bir mahallesi). 4. Denge – Seçkin – Kısa namlulu bir top. 5. Hitit – Gaye – "... Sultan Camii" (İstinye'deki tarihi cami) – Bir nota. 6. Alkollü bir içki – Bir ülkedeki diplomatlar arasında en kıdemli olanı. 7. Bin metre (kısa) – Bir işaret sıfatı – "... Çağdaş Sanat Müzesi" (Maslak Mahallesi'ndeki müze). 8. Anı – Dogma, nas. 9. Hazır – Sümer su tanrısı – Bir göz rengi. 10. Boru sesi – Bir nota – Aşamasız asker. 11. "... Mesire Yeri" (Merkez Mahallesi'nde bir mesire alanı) – Emirgan Korusu'ndaki bir köşk – Veri. 12. Anlam – Sarıyer'in bir mahallesi – Simyacıların kurşuna verdiği ad. 13. "... Arboretumu" (Kemerburgaz-Bahçeköy yolu üzerindeki arboretum) – Bağışlama – Ussal – Ceylan. 14. Sarıyer'e bağlı bir semt ve mahalle – Türkiye'yi simgeleyen harfler – Türkiye plaka imi – Tonsuz beste. 15. Evet ünlemi – Akımtoplar – Sarıyer'in bir mahallesi – Kısa çizgi.

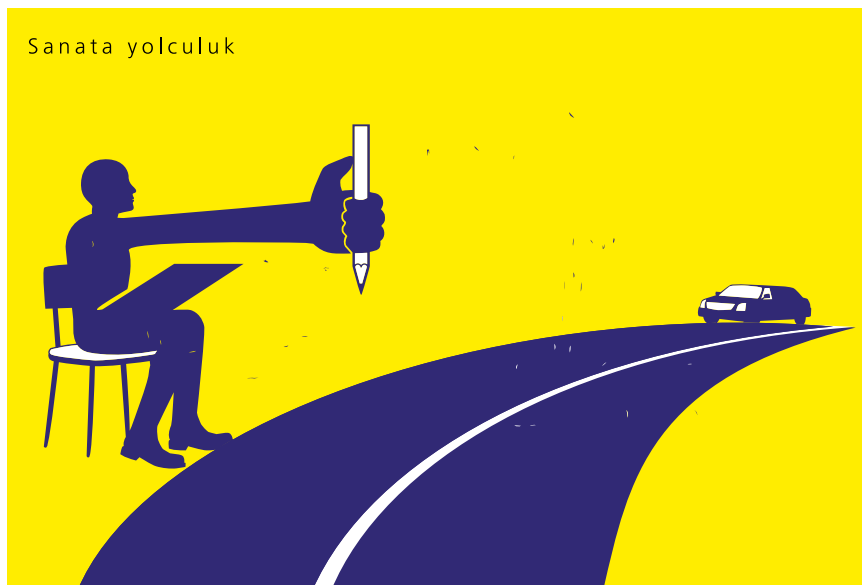
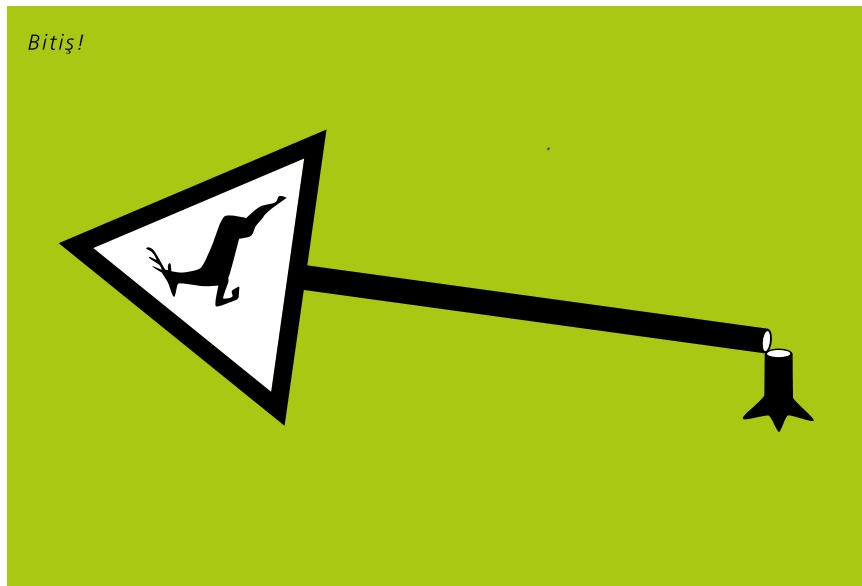
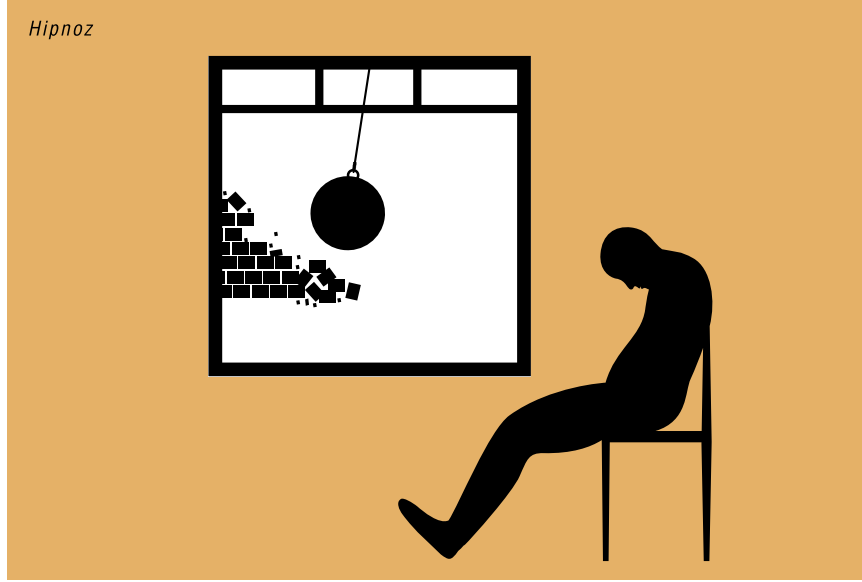
YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Büyükdere Piyasa Caddesi'ndeki müz e – Dünyanın uydusu. 2. Bir renk – "Ural ... Klasik Otomobil Müzesi" (Ferahevler Mahallesi'ndeki müze) – Bir hükümdarın yönetimi altındaki halk. 3. Üstten sağa doğru eğik olan basım harfi – Kumköy Mahallesi, Kilyos Caddesi'ndeki bir beach. 4. Tıkaç – Maslak, Büyükdere Caddesi'ndeki bir üniversite – Dökülen tohumlarla ertesi yıl kendiliğinden çıkan tahıl, soğan vb. 5. Honduras'ın plaka imi – Olumsuzluk veren bir örnek – Tümör – Türkiye'nin uçuş kodu – Şenlik, bayram kemeri. 6. Bahçelerde süs çiçeği olarak yetiştirilen, sarı, tırmanıcı bitki – "... Akkanat Anadolu Lisesi" (Uskumruköy'deki lise) – Kırk pirinç. 7. Ortadoğu'da bir göl – Beyoğlu'nun eski dönemlerdeki adı. 8. Bir olayı kendi kendine saptayıp çizen ya da imleyen aygıt – Güç, iktidar. 9. İsrail'in plaka imi – Kısaca megabayt – Uzaklık anlatan sözcük. 10. Çin'in başkenti – Sarıyer'de Solar, Tırmata, Uzunya gibi adları olan yerler. 11. Öbür yan – Burun. 12. Tavlada bir sayı – Kıta (kısa) – Bir cetvel türü. 13. Etanol – Su yolu. 14. Bizmutun simgesi – Enlice ve düz bir şeye vurulduğunda çıkan ses. 15. Sarıyer'in bir mahallesi – Argoda sövme, küfür. 16. Lahza – "... Bellow" (1976'da Nobel alan Amerikalı yazar) – İsim – Asalak bir böcek. 17. Galatasaray futbol takımının unutulmaz 10 numarası – Ev bölümü – Küçük bitkilerin ortak adı. 18. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü – Yeniden, tekrar – Safranbolu halk oyunu. 19. Tunus'un plaka imi – Kepazelik – Kızgın, yakıcı. 20. Renksiz, az kokulu, yanıcı karbon ve hidrojen birleşimi bir gaz – Rumelihisarı'nda, savaş zamanları yabancı elçilik personelinin enterne edildiği kule.

HAZIRLAYAN: İLKER MUMCUOĞLU

CEMİL CAHİT YAVUZ

LEKE OYUNLARI

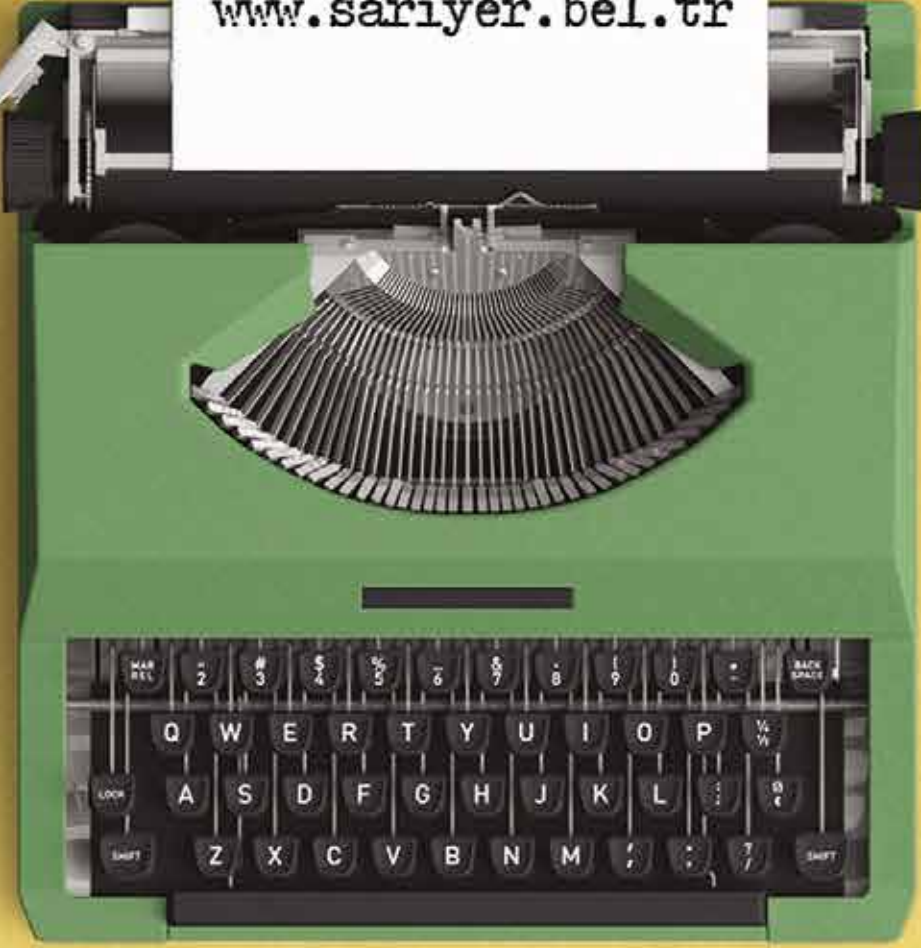

FAKİR BAYKURT ÖYKÜ YARIŞMASI

"Herkesin bir öyküsü vardır"

ÖDÜLLÜ YARIŞMA
Detaylı bilgi
www.sariyer.bel.tr

**SON
BAŞVURU
TARİHİ
5 MART
2018**

SariyerBld

SariyerBelediye

SariyerBelediye

www.sariyer.bel.tr | 444 1 722